

CRNA GORA
SKUPŠTINA CRNE GORE

PRIMLJENO:	23. 11	20. 15	GOD.
KLASIFIKACIONI BROJ:	19-1/15-2		
VEZA:			
EPA:	734 XXV		
SKRAĆENICA:			PRILOG:

Crna Gora
VLADA CRNE GORE
Broj: 08-3071/ 11
Podgorica, 20. januar 2015. godine

PREDSJEDNIKU SKUPŠTINE CRNE GORE

PODGORICA

Vlada Crne Gore, na sjednici od 25. decembra 2014. godine, utvrdila je **PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O VOLONTERSKOM RADU**, koji Vam u prilogu dostavljamo radi stavljanja u proceduru Skupštine Crne Gore.

Za predstavnike Vlade koji će učestvovati u radu Skupštine i njenih radnih tijela, prilikom razmatranja Predloga ovog zakona, određeni su mr **PREDRAG BOŠKOVIĆ**, ministar rada i socijalnog staranja i **SLOBODAN FILIPOVIĆ**, generalni direktor Direktorata za rad.

PREDSJEDNIK
Milo Đukanović, s.r.

ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O VOLONTERSKOM RADU

Član 1

U Zakonu o volonterskom radu („Službeni list CG“, br. 26/10, 31/10 i 14/12) u članu 5 riječ „raspodjela“ zamjenjuje se riječju „povećanje“.

Član 2

U članu 13 poslije stava 3 dodaje se novi stav koji glasi:
„Ugovor o volonterskom radu za međunarodnog volontera sadrži i podatke o troškovima za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla.“
Dosadašnji st. 4 i 5 postaju st. 5 i 6.

Član 3

U članu 17 poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi:
“Pored prava iz stava 1 ovog člana, međunarodni volonter ima pravo na troškove za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla.”
Dosadašnji stav 2 postaje stav 3.

Član 4

U članu 21 stav 1 poslije tačke 5 dodaje se nova tačka koja glasi:
“5a) obezbijede međunarodnom volonteru isplatu troškova za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla;”.

Član 5

Član 32 mijenja se i glasi:

“Nadzor nad primjenom ovog zakona i propisa donijetih na osnovu ovog zakona vrši organ uprave nadležan za inspeksijske poslove preko inspekcije rada.”

Član 6

Poslije člana 34 dodaje se novo poglavlje i član koji glase:

„ Va. KAZNENE ODREDBE

Član 34a

Novčanom kaznom od 500 do 20.000 eura kazniće se za prekršaj pravno lice-organizator volonterskog rada, ako:

- 1) organizuje volontiranje u svrhu sticanja ili povećanja dobiti (član 7 stav 3);
- 2) zaključi ugovor o volonterskom radu sa maloljetnim licem bez pisane saglasnosti roditelja, usvojioca ili staraoca (član 9 stav 1);
- 3) se djeca mlađa od 15 godina života bave volonterskim radom (član 9 stav 3);
- 4) vrši diskriminaciju volontera i korisnika volonterskog rada s obzirom na pol, rođenje, jezik, rasu, vjeru, boju kože, starost, trudnoću, zdravstveno stanje, odnosno invalidnost, nacionalnost, bračni status, porodične obaveze, seksualno opredjeljenje, političko ili drugo uvjerenje, socijalno porijeklo, imovno stanje, članstvo u političkim i sindikalnim organizacijama ili neko drugo lično svojstvo (član 10 stav 1);
- 5) ne zaključi sa volonterom ugovor u pisanoj formi (član 12);
- 6) ne izvršava obaveze prema volonteru i ne poštuje njegova prava (član 21 stav 1 tačka 1);
- 7) ne obezbijedi uslove za ostvarivanje prava volontera (član 21 stav 1 tačka 2);
- 8) ne izda volonteru pisanu potvrdu o volonterskom radu (član 21 stav 1 tačka 3);
- 9) ne obezbijedi uslove i sredstva za obavljanje volonterskog rada (član 21 stav 1 tačka 4);
- 10) ne obezbijedi isplatu ugovorenih troškova u vezi sa obavljanjem volonterskog rada (član 21 stav 1 tačka 5);

- 11) ne obezbijedi isplatu troškova za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla (član 21 stav 1 tačka 5a);
- 12) ne obezbijedi volonteru tajnost ličnih podataka i zaštitu privatnosti (član 21 stav 1 tačka 6);
- 13) ne prijavi volontera na osiguranje za slučaj povrede ili profesionalnog oboljenja za vrijeme volonterskog rada i ne uruči mu kopiju prijave iz člana 22 stav 1 ovog zakona (član 22);
- 14) ne naknadi štetu volonteru koja je prouzrokovana prilikom ili u vezi sa pružanjem volonterske usluge (član 23 stav 3);
- 15) nakon prestanka volonterskog rada, ne upiše u volontersku knjižicu podatke o vremenu pružanja volonterske usluge, vrsti volonterskog rada i obuci koju je volonter stekao tokom trajanja volonterskog rada (član 30);
- 16) ne vodi evidenciju o zaključenim ugovorima o volonterskom radu i o tome obavijesti Zavod, odnosno volonterski servis, u roku od 10 dana od dana prestanka volonterskog rada (član 31 stav 1).

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana, kazniće se i odgovorno lice u pravnom licu, državnom organu i organu lokalne samoprave novčanom kaznom od 200 do 2.000 eura .

Za prekršaj iz stava 1 ovog člana kazniće se i preduzetnik novčanom kaznom od 600 do 6.000 eura . “

Član 7

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenom listu Crne Gore”.

Obrazloženje

I. Ustavni osnov za donošenje zakona

Ustavni osnov za donošenje ovog zakona sadržan je u odredbi člana 16 tačka 5 Ustava Crne Gore, kojim je određeno da se zakonom, u skladu sa Ustavom, uređuju i druga pitanja od interesa za Crnu Goru.

II. Razlozi za donošenje zakona

U reformi radnog zakonodavstva rukovodeći se primjerima zemalja u razvoju, donijet je Zakon o volonterskom radu, koji je u primjeni od polovine maja 2010. godine, kojim su uređeni odnosi u segmentu volonterskog rada, jer do tada u Crnoj Gori nije postojao poseban zakon kojim se reguliše volonterski rad. Do 2003.godine, volonterski rad je bio uređen Zakonom o radu i mogao je da se uspostavi ugovorom o volonterskom radu, bez zasnivanja radnog odnosa. Međutim, daljom reformom radnog zakonodavstva iz ekonomskih razloga i zloupotrebe volonterskog rada, odnosno „rada na crno“ u zoni sive ekonomije, ovaj institut je eliminisan iz navedenog zakona i s tim u vezi svaki je radni angažman stavljen u regule radnog odnosa.

Izmjenama i dopunama ovog zakona, koji je donijet 2012. godine, obezbjeđuje se osnov, da posebnim ugovorom o volonterskom radu poslodavac može zaključiti sa licem koje želi da se stručno osposobi za samostalan rad u svojoj struci. Tako se volonterski rad može priznati kao radno iskustvo za polaganje stručnog ispita.

Osnovni razlog zbog kojeg se predlaže izmjena i dopuna Zakona o volonterskom radu, je što je Inoviranim Akcionim planom za implementaciju preporuka »Giljotine propisa« utvrđena obaveza izmjene Zakona o volonterskom radu, usaglašavanje sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave, kao i usaglašavanje sa pravnim tekovinama Evropske unije.

Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o volonterskom radu, revidiraju se određene odredbe i to:

- preciznije se definiše šta čini sadržinu ugovora o volonterskom radu;
- unapređuju se odredbe koje se odnose na obezbjeđivanje prava međunarodnom volonteru na troškove za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla;

- precizira se organ koji je nadležan za vršenje nadzora nad primjenom ovog zakona;
- unapređuje se zakon, tako što se predviđaju kazne za prekršaj organizatoru volonterskog rada, ukoliko ne poštuje obaveze predviđene zakonom;
- vrše se i druga terminološka poboljšanja teksta zakona.

III. Usaglašenost sa evropskim zakonodavstvom i potvrđenim međunarodnim konvencijama

Usklađenost nacрта/predloga propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, s jedne strane i Crne Gore, s druge strane (SSP)

a) Odredbe SSPa s kojima se usklađuje propis:

Glava VI, Usklađivanje zakonodavstva, sprovođenje zakona i pravila o konkurenciji, član 72 i član 79, Radni uslovi i jednake mogućnosti

Glava VIII, Politike saradnje, član 101, Saradnja u oblasti društvene politike

Usklađenost predloga propisa sa *Acquis Communautaire*om

Usklađenost predloga propisa sa primarnim izvorima prava Evropske unije:

UFEU, Dio treći, Politike i unutrašnje akcije Unije, Glava X, Socijalna politika, član 151, član 153 stav 1, tačka (a) i (b) i član 156.

Usklađenost predloga propisa sa sekundarnim izvorima prava Evropske unije:

32004L0114

Direktiva 2004/114/EZ Vijeća od 13. decembra 2004. o uslovima prihvata državljana trećih država u svrhu studiranja, razmjene učenika, neplaćene obuke ili dobrovoljnog rada

Usklađenost predloga propisa sa ostalim izvorima prava Evropske unije:

52006AE1575

Mišljenje Evropskog ekonomsko-socijalnog komiteta o volonterskim aktivnostima: njihova uloga u evropskom društvu i njihov uticaj.

Uskladenost predloga propisa sa ostalim izvorima međunarodnog prava:

Evropska socijalna povelja (izmijenjena)

Konvencija br. 155 o zaštiti na radu i radnoj sredini

Preporuka br. 164 o zaštiti na radu i radnoj sredini

Univerzalna Deklaracija o volonterizmu od januara 2001. godine

IV. Objašnjenje osnovnih pravnih instituta

Članom 1 Predloga izvršeno je pravno tehničko poboljšanje teksta zakona u članu 5 zakona, kako bi isti terminološki bio usklađen sa članom 7 stav 3 zakona.

Zakonom o volonterskom radu koji je u primjeni od 2010. godine, predviđena je sadržina ugovora o volonterskom radu, koji mora da sadrži, između ostalog, i podatke o troškovima u vezi sa vršenjem volonterskog rada i načinu njihove naknade. Radi usaglašavanja sa Direktivom Evropske unije 2004/114/EZ od 13. decembra 2004. o uslovima prihvata državljana trećih država u svrhu studiranja, razmjene učenika, neplaćene obuke ili dobrovoljnog rada članom 2 Predloga preciznije se definiše član 13 zakona, kojim je precizirano šta čini sadržinu ugovora o volonterskom radu međunarodnog volontera, tako što je poslije stava 3 dodat novi stav kojim je predviđeno da ugovor o volonterskom radu za međunarodnog volontera, pored podataka predviđenih navedenim članom zakona, sadrži i podatke o troškovima za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla.

Članom 3 Predloga, u skladu sa izmjenom zakona koja je izvršena u članu 2 Predloga, dopunjen je član 17 zakona, kojim su predviđena prava volontera, tako što je poslije stava 1 dodat novi stav kojim je predviđeno da, pored prava iz stava 1 ovog člana, međunarodni volonter ima pravo na troškove za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla.

Iz istog razloga, članom 4 Predloga, dopunjen je član 21 zakona, kojim su predviđene obaveze organizatora i korisnika volonterskog rada, tako što je u stavu 1 poslije tačke 5 dodata nova tačka 5a kojom se organizator i korisnik volonterskog rada obavezuju da obezbijede međunarodnom volonteru isplatu troškova za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla.

Članom 5 Predloga izvršena je izmjena člana 32 zakona, radi usaglašavanja sa Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave, kojom je uređeno da inspekcija rada organizaciono pripada Upravi za inspekcijske poslove. Iz tog razloga izmijenjen je član 32 zakona koji se odnosi na nadležni organ za vršenje nadzora nad primjenom ovog zakona, tako što umjesto dosadašnjeg zakonskog rješenja, kojim je predviđeno da nadzor nad primjenom ovog zakona i propisa donijetih na osnovu ovog zakona vrši Ministarstvo rada i socijalnog staranja, preko inspekcije rada, predviđeno da navedeni nadzor vrši Uprava za inspekcijske poslove preko inspekcije rada.

Članom 6 Predloga, radi usklađivanja sa Inoviranim Akcionim planom za implementaciju preporuka »Giljotine propisa«, zakon je dopunjen, tako što je poslije člana 34 dodato novo poglavlje i član 34a, kojim su predviđene kaznene odredbe i prekršaji za organizatore volonterskog rada, ukoliko ne poštuju obaveze predviđene ovim zakonom. Ovo tim prije što Zakon o radu, kao i Zakon o inspekciji rada, ne prepoznaju specifičnost ove vrste ugovora, pa se i povrede ovog zakona ne mogu sankcionisati kaznenim odredbama drugih zakona. Pri tome treba imati u vidu da sve što se ne definiše kao prekršaj ne može biti ni sankcionisano, i pored, nekad, njegovog nesumnjivog postojanja.

V. Procjena potrebnih fiskalnih sredstava za sprovođenje zakona

Za sprovođenje ovog zakona u Budžetu Crne Gore, nije potrebno obezbjeđivati posebna sredstva.

ZAKON O VOLONTERSKOM RADU

(„Službeni list CG“ br. 26/10 i 31/10)

Pregled članova koji se mijenjaju i dopunjavaju

Organizator volonterskog rada

Član 5

Organizator volonterskog rada može biti: državni organ, organ državne uprave, lokalne samouprave, ustanova iz oblasti socijalne i dječje zaštite, zdravstvene zaštite, kulture, sporta, vjerska zajednica, domaća i međunarodna nevladina organizacija registrovana u Crnoj Gori, kao i druga domaća i strana pravna lica čiji osnovni cilj nije sticanje ili raspodjela dobiti, u skladu sa ovim zakonom i preuzetim međunarodnim obavezama.

Sadržina ugovora

Član 13

Ugovorom o volonterskom radu uređuju se međusobna prava i obaveze volontera i organizatora volonterskog rada i specifičnosti potrebne za obavljanje pojedinačne volonterske usluge.

Ugovor o volonterskom radu sadrži:

- 1) ime i prezime volontera, mjesto prebivališta, odnosno boravišta volontera;
- 2) jedinstveni matični broj volontera, odnosno lični identifikacioni broj, ukoliko je volonter stranac;
- 3) naziv i sjedište organizatora volonterskog rada;
- 4) naziv i sjedište korisnika volonterske usluge;
- 5) mjesto i vrijeme trajanja volonterskog rada;
- 6) podatke o volonterskim uslugama koje će se obavljati;
- 7) prava i obaveze volontera;
- 8) podatke o troškovima u vezi sa vršenjem volonterskog rada i načinu njihove naknade;
- 9) način obezbjeđivanja ugovorenih prava volontera.

Ugovor o volonterskom radu može sadržati i druge elemente bitne za pojedine specifičnosti obavljanja volonterskog rada u određenom vremenskom periodu ili na određenom mjestu.

Za maloljetnog volontera podaci iz stava 2 tač. 1 i 2 ovog člana potrebni su i za njegovog roditelja, usvojioca ili staraoca.

Na odnose iz ugovora o volonterskom radu shodno se primjenjuju opšti propisi kojima se uređuju obligacioni odnosi, ako ovim zakonom nije drukčije uređeno.

Prava volontera

Član 17

Volonter ima pravo:

- 1) da u pisanom obliku dobije opis volonterske usluge koju treba da pruži;
- 2) da bude upoznat sa opštim aktima organizatora volonterskog rada, koji se odnosi na volontersku uslugu radi koje je angažovan;
- 3) da bude upoznat s opasnostima vezanim za uslugu koju pruža za vrijeme volonterskog rada;
- 4) na odgovarajuće mjere zaštite na radu, shodno propisima zaštite na radu i prirodi usluge koju pruža;
- 5) na osiguranje iz člana 22 ovog zakona;
- 6) na odgovarajuću obuku, ukoliko je takva obuka neophodna za pružanje usluge koja je predmet ugovora o volonterskom radu;
- 7) na odsustvo tokom pružanja usluge za vrijeme trajanja ugovora o volonterskom radu, ako za to postoje opravdani razlozi (bolest, smrt člana uže porodice, davanje krvi, tkiva i organa i dr.);
- 8) da bude konsultovan pri odlučivanju o načinu pružanja volonterske usluge;
- 9) na volontersku knjižicu i upisivanje podataka o volonterskom radu;
- 10) na naknadu ugovorenih troškova za vršenje volonterskog rada.

Vrijeme opravdanog odsustva iz stava 1 tačka 7 ovog člana računa se u vrijeme pružanja usluge i ne može biti razlog za gubitak prava volontera utvrđenih ovih zakonom i ugovorom o volonterskom radu.

Obaveza organizatora i korisnika volonterskog rada

Član 21

Organizator i korisnik volonterskog rada su obavezani da:

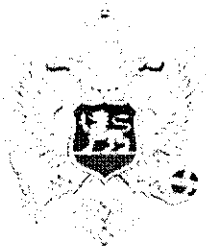
- 1) izvršavaju obaveze prema volonteru i poštuju njegova prava;
- 2) obezbijede uslove za ostvarivanje prava volontera;
- 3) izdaju volonteru pisanu potvrdu o volonterskom radu, u skladu sa ovim zakonom;
- 4) obezbijede uslove i sredstva za obavljanje volonterskog rada;
- 5) obezbijede isplatu ugovorenih troškova u vezi sa obavljanjem volonterskog rada;
- 6) obezbijede volonteru tajnost ličnih podataka i zaštitu privatnosti;

7) ispunjavaju i druge obaveze utvrđene ovim zakonom i ugovorom o volonterskom radu.

Vršenje nadzora

Član 32

Nadzor nad primjenom ovog zakona i propisa kojima se uređuje volonterski rad vrši ministarstvo preko inspekcije rada.

Crna Gora

Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

Crna Gora - Vlada Crne Gore
МИНИСТАРСТВО РАДА
И СОЦИЈАЛНОГ СТАРАЊА

Примљено	22. 12. 2014		
Датум		Лист	Вредност
111-89/14-8			

Broj: 03/1/2-1500/2

Podgorica, 22. XII 2014.

MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNOG STARANJA

Dopisom broj 111 - 89/14-8 od 18. decembra 2014. godine tražili ste mišljenje o usklađenosti **Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o volonterskom radu** s pravnom tekovinom Evropske unije, saglasno članu 40 stav 1 alineja 2 Poslovnika Vlade.

Nakon upoznavanja sa sadržinom propisa, Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija je saglasno s navedenim u ocjeni usklađenosti propisa s pravnom tekovinom Evropske unije.

MINISTAR

Prof. dr Igor Lukšić

**IZJAVA O USKLAĐENOSTI NACRTA/PREDLOGA PROPISA CRNE GORE S PRAVNOM TEKOVINOM
EVROPSKE UNIJE**

Identifikacioni broj Izjave		MRSS/IU/PZ/14/09
1. Naziv nacrt/predloga propisa		
- na crnogorskom jeziku	Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o volonterskom radu	
- na engleskom jeziku	Proposal for the Law on amendments to the Law on voluntary work	
2. Podaci o obrađivaču propisa		
a) Organ državne uprave koji priprema propis		
Organ državne uprave	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	
- Sektor/odsjek	Direktorat za rad-Direkcija za radne odnose	
- odgovorno lice (ime, prezime, telefon, e-mail)	Generalni direktor, Slobodan Filipović, tel: 234-267, 067 532 220 e-mail- slobodan.filipovic@mrs.gov.me	
- kontakt osoba (ime, prezime, telefon, e-mail)	Tijana Prelević, načelnik u Direkciji za radne odnose, tel: 482-471, e-mail- tijana.prelevic@mrs.gov.me	
b) Pravno lice s javnim ovlaštenjem za pripremu i sprovođenje propisa		
- Naziv pravnog lica	/	
- odgovorno lice (ime, prezime, telefon, e-mail)	/	
- kontakt osoba (ime, prezime, telefon, e-mail)	/	
3. Organi državne uprave koji primjenjuju/sprovode propis		
- Organ državne uprave	Ministarstvo rada i socijalnog staranja	
4. Usklađenost nacrt/predloga propisa s odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, s jedne strane i Crne Gore, s druge strane (SSP)		
a) Odredbe SSPa s kojima se usklađuje propis		
Glava VI, Usklađivanje zakonodavstva, sprovođenje zakona i pravila o konkurenciji, član 72 i član 79, Radni uslovi i jednake mogućnosti		
Glava VIII, Politike saradnje, član 101, Saradnja u oblasti društvene politike		
b) Step en ispunjenosti obaveza koje proizilaze iz navedenih odredbi SSPa		
	☒	ispunjava u potpunosti
	☐	djelimično ispunjava
	☐	ne ispunjava
c) Razlozi za djelimično ispunjenje, odnosno neispunjenje obaveza koje proizilaze iz navedenih odredbi SSPa		
/		
5. Veza nacrt/predloga propisa s Programom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji (PPCG)		
- PPCG za period	2014-2018	
- Poglavlje, potpoglavlje	19. Socijalna politika i zapošljavanje, 2. Planovi i potrebe, 2.2. Zakonodavni okvir A) Radno pravo	
- Rok za donošenje propisa	IV kvartal 2014	
- Napomena	/	
6. Usklađenost nacrt/predloga propisa s pravnom tekovinom Evropske unije		
a) Usklađenost s primarnim izvorima prava Evropske unije		
UFEU, Dio treći, Politike i unutrašnje akcije Unije, Glava X, Socijalna politika, član 151, član 153 stav 1, tačka (a) i (b) i član 156 / TFEU, Part Three, Union policies and internal actions, TITLE X SOCIAL POLICY, Article 151, paragraph 1, point (a), (b) and Article 156		
Potpuno usklađeno / Fully harmonized		

b) Usklađenost sa sekundarnim izvorima prava Evropske unije	
32004L0114	
Direktiva 2004/114/EZ Savjeta od 13. decembra 2004. o uslovima prijema državljana trećih država u svrhu studiranja, razmjene učenika, neplaćene obuke ili dobrovoljnog rada / Council Directive 2004/114/EC of 13 december 2004 on the conditions of admission of third-country nationals for the purposes of studies, pupil exchange, unremunerated training or voluntary service, OJ L 375, 23.12.2004,	
Djelimično usklađeno / Partly harmonized	
c) Usklađenost s ostalim izvorima prava Evropske unije	
52006AE1575	
Mišljenje Evropskog ekonomsko-socijalnog komiteta o volonterskim aktivnostima: njihova uloga u evropskom društvu i njihov uticaj / Opinion of the European Economic and Social Committee on Voluntary activity: its role in European society and its impact, OJ C 325, 30/12/2006	
Potpuno usklađeno / fully harmonized	
6.1. Razlozi za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost nacrt/predloga propisa Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije i rok u kojem je predviđeno postizanje potpune usklađenosti	
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o volonterskom radu djelimično je usklađen sa Direktivom 2004/114/EZ u dijelu koji se odnosi na javno objavljivanje visine minimalnih mjesečnih sredstava potrebnih za izdržavanje, troškove obuke i povratak slučaja međunarodnog volontera. Potpuna usklađenost će se postići podzakonskim aktom do dana pristupanja EU.	
7. Ukoliko ne postoje odgovarajući propisi Evropske unije s kojima je potrebno obezbijediti usklađenost konstatovati tu činjenicu	
/	
8. Navesti pravne akte Savjeta Evrope i ostale izvore međunarodnog prava korišćene pri izradi nacrt/predloga propisa	
Izmijenjena Evropska socijalna povelja	Revised European Social Charter
Konvencija br. 155 o zaštiti na radu i radnoj sredini	C155 Occupational Safety and Health Convention
Preporuka br. 164 o zaštiti na radu i radnoj sredini	R164 Occupational Safety and Health Recommendation
Univerzalna Deklaracija o volonterizmu od januara 2001. godine	The Universal Declaration On Volunteering, January 2001
9. Navesti da li su navedeni izvori prava Evropske unije, Savjeta Evrope i ostali izvori međunarodnog prava prevedeni na crnogorski jezik (prevode dostaviti u prilogu)	
Navedeni izvori prava EU su prevedeni na hrvatski jezik, dok su izvori međunarodnog prava prevedeni na crnogorski jezik.	
10. Navesti da li je nacrt/predlog propisa iz tačke 1 izjave o usklađenosti preveden na engleski jezik (prevod dostaviti u prilogu)	
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o volonterskom radu je preveden na engleski jezik.	
11. Učešće Konsultanata u izradi nacrt/predloga propisa i njihovo mišljenje o usklađenosti	
U izradi Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o volonterskom radu nije bilo učešća konsultanata.	
Potpis / ovlašteno lice obradivača propisa	Potpis / ministar vanjskih poslova i evropskih integracija
Datum: 22.12.2014. godine	Datum:

Prilog obrasca:

- -
1. Prevodi propisa Evropske unije
 2. Prevod nacrti/predloga propisa na engleskom jeziku (ukoliko postoji)

TABELA USKLAĐENOSTI

1. Identifikacioni broj (IB) nacrt/predloga propisa		1.1. Identifikacioni broj izjave o usklađenosti i datum utvrđivanja nacrt/predloga propisa na Vladi		
MRSS/TU/PZ/14/09		MRSS/IU/PZ/14/09		
2. Naziv izvora prava Evropske unije i CELEX oznaka				
Direktiva 2004/114/EZ Savjeta od 13. decembra 2004. o uslovima prijema državljana trećih država u svrhu studiranja, razmjene učenika, neplaćene obuke ili dobrovoljnog rada / Council Directive 2004/114/EC of 13 december 2004 on the conditions of admission of third-country nationals for the purposes of studies, pupil exchange, unremunerated training or voluntary service, OJ L 375, 23.12.2004,				
3. Naziv nacrt/predloga propisa Crne Gore				
Na crnogorskom jeziku		Na engleskom jeziku		
Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o volonterskom radu		Proposal for the Law on amendments to the Law on voluntary work		
4. Usklađenost nacrt/predloga propisa s izvorima prava Evropske unije				
a)	b)	c)	d)	e)
Odredba i tekst odredbe izvora prava Evropske unije (član, stav, tačka)	Odredba i tekst odredbe nacrt/predloga propisa Crne Gore (član, stav, tačka)	Usklađenost odredbe nacrt/ predloga propisa Crne Gore s odredbom izvora prava Evropske unije	Razlog za djelimičnu usklađenost ili neusklađenost	Rok za postizanje potpune usklađenosti
Direktiva 2004/114/EZ				
Član 1. Predmet Svrha ove Direktive je odrediti: a) uslove za priimanje državljana treće države na teritoriji država članica na razdoblje duže od tri mjeseca u svrhe studija, razmjene učenika, neplaćene obuke i dobrovoljnog rada; b) pravila za postupke prijimanja državljana trećih država na teritoriji država članica u te svrhe.	Nema odgovarajuće odredbe		Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.	
Član 2. Definicije U smislu ove Direktive:	Nema odgovarajuće odredbe		Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.	

a) «državljanin treće države» znači svaku osobu koja nije građanin Evropske unije u smislu člana 17. stav 1. Ugovora; b) «student» znači državljanina treće države kojeg je visokoškolska ustanova primila pa mu je odobren prijem na teritoriji države članice kako bi nastavio svoju glavnu djelatnost redovnog studiranja nakon kojeg će steći titulu visokog obrazovanja koju priznaje država članica uključujući diplome, svjedočanstva, doktorske titule u visokoškolskoj ustanovi, što može obuhvatati pripremni kurs koji prethodi takvom obrazovanju u skladu sa njenim nacionalnim zakonodavstvom; c) «učenik» znači državljanina treće države kojem je odobren prijem na teritoriji države članice kako bi pohađao priznat program srednješkolskog obrazovanja u okviru programa razmjene koju sprovodi organizacija koju država članica priznaje u tu svrhu usklađnosti sa njenim nacionalnim zakonodavstvom ili upravnom praksom; d) «neplaćeni pripravnik» znači državljanina treće države kojem je odobren ulazak na teritoriju države članice tokom pripravničkog razdoblja bez naknadne u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom; e) «ustanova» znači javnu ili privatnu ustanovu koju priznaje država članica domaćin i/ili čiji su studijski programi priznati u skladu sa njenim nacionalnim zakonodavstvom ili upravnom praksom u svrhe utvrđene u ovoj Direktivi; f) «šema dobrovoljnog rada» znači program djelatnosti ili praktične solidarnosti koji se zasniva na šemi države ili Zajednice, koji ostvaruju ciljeve od opšteg interesa;				

<p>g) «odobrenje boravka» znači svako odobrenje koje su izdala tijela države članice kojima se državljaninu treće države dopušta zakoniti boravak na njenoj teritoriji, u skladu sa članom 1. stav 2. podstav a) Uredbe (EZ) br. 1030/2002.</p>				
<p>Član 3. Područje primjene</p> <p>1. Ova Direktiva se primjenjuje na državljane trećih država koji su podnijeli zahtjev za prijem na teritoriji države članice u svrhe studija. Države članice mogu odlučiti da li će ovu Direktivu primjenjivati i na državljane „trećih država koji podnesu zahtjev za prijem u svrhe razmjene učenika, neplaćene obuke ili dobrovoljnog rada.</p> <p>2. Ova se Direktiva ne primjenjuje na:</p> <p>a) državljane trećih država koji borave u državi članici kao podnosioci zahtjeva za azil, ili na osnovu supsidijarnih oblika zaštite ili na osnovu programa privremene zaštite;</p> <p>b) državljane trećih država čije je proganjanje obustavljeno zbog činjeničnih ili pravnih razloga;</p> <p>c) državljane trećih država koji su članovi porodice državljana Unije koji su ostvarili svoja prava slobodnog kretanja unutar Zajednice;</p> <p>d) državljane trećih država koji uživaju status osobe koja ima stalni boravak u državi članici u skladu sa Direktivom Savjeta 2003/109/EZ od 25. novembra 2003. o statusu državljana trećih država koji imaju odobrenje stalnog boravka i koriste svoje pravo boravka u drugoj državi članici s ciljem studiranja ili strukovne obuke;</p> <p>e) državljane trećih država koji se na osnovu nacionalnog zakonodavstva određene države članice smatraju radnicima ili samo-zaposlenim</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	

<p>osobama.</p> <p style="text-align: center;">Član 4. Povoljnije odredbe</p> <p>1. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje povoljnije odredbe:</p> <p>a) bilateralnih ili multilateralnih sporazuma između Zajednice ili Zajednice i njenih država članica i jedne ili više trećih država; ili</p> <p>b) bilateralne ili multilateralne sporazume između jedne ili više država članica i jedne ili više trećih država.</p> <p>2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje pravo država članica da donesu ili zadrže odredbe koje su povoljnije za osobe na koje se primjenjuju.</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p style="text-align: center;">Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>
<p style="text-align: center;">POGLAVLJE II. USLOVI PRIJEMA</p> <p style="text-align: center;">Član 5. Načelo</p> <p>Prijem državljanina treće države na osnovu ove Direktive podliježe provjeri pisanih dokaza koji pokazuju da zadovoljava uslove utvrđene u članu 6. i s članovima od 7. do 11. koji se primjenjuju na relevantnu kategoriju.</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p style="text-align: center;">Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>
<p style="text-align: center;">Član 6. Opšt uslovi</p> <p>1. Državljanin treće države koji podnese zahtjev za prijem u svrhe utvrđene u članovima 7. do 11.:</p> <p>a) mora predložiti valjanu putnu ispravu u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom. Države članice mogu zahtijevati da rok važenja putne isprave obuhvata najmanje trajanje planiranog boravka;</p> <p>b) ako je osoba maloljetna na osnovu nacionalnog zakonodavstva države članice domaćina, mora predložiti saglasnost roditelja za planirani boravak;</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p style="text-align: center;">Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>

<p>c) mora imati zdravstveno osiguranje koje uključuje sve rizike protiv kojih su obično osigurani državljani određene države članice;</p> <p>d) ne smije se smatrati prijetnjom opštem interesu, javnoj sigurnosti ili javnom zdravlju;</p> <p>e) mora osigurati dokaz, ako to traži država članica, da je platio taksu za obradu zahtjeva na osnovu člana 20.</p> <p>2. Države članice olakšavaju postupke prijema za državljane trećih zemalja iz članova 7. do 11. koji učestvuju u programima Zajednice za jačanje mobilnosti prema ili unutar Zajednice.</p>				
<p style="text-align: center;">Član 7.</p> <p style="text-align: center;">Posebni uslovi za studente</p> <p>1. Uz opšte uslove iz člana 6., državljanin treće države koji je podnio zahtjev za prijem u svrhe studija:</p> <p>a) mora biti primljen na visokoškolsku ustanovu s ciljem pohađanja studijskoga programa;</p> <p>b) mora predložiti dokaze koje zahtijeva država članica da će tokom boravka imati dovoljna sredstva za izdržavanje, troškove studija i povratak. Države članice javno objavljuju minimalna mjesečna sredstva potrebna u svrhe ove odredbe, ne dovodeći u pitanje pojedinačna razmatranja svakoga slučaja;</p> <p>c) mora predložiti dokaze, ako to traži država članica, dovoljnog znanja jezika za studijski program koji je upisao;</p> <p>d) mora predložiti dokaz, ako to traži država članica, da je platio takse koje obračunava ustanova.</p> <p>2. Smatra se da su studenti koji upisom u ustanovu automatski ostvaruju zdravstveno osiguranje od</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p style="text-align: center;">Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	

<p>svih rizika od koji su obično osigurani državljani određene države članice (zadovoljili uslov iz člana 6. stav 1. tačka c).</p>				
<p style="text-align: center;">Član 8.</p> <p style="text-align: center;">Mobilnost studenata</p> <p>1. Ne dovodeći u pitanje član 12. stav 2., 16. i 18. stav 2., državljanina treće države kojem je već odobren prijem u svojstvu studenta i podnosioca zahtjeva za nastavak dijela već započelih studija u drugoj državi članici, ili njihovu dopunu povezanim studijskim programom u drugoj državi članici, posljednja država članica odobrit će mu boravak u roku koji neće otežati nastavak relevantnih studija, ostavljajući nadležnim tijelima dovoljno vremena za obradu zahtjeva, ako:</p> <p>a) zadovoljava uslove utvrđene u članovima 6. i 7. u odnosu na tu državu članicu; i</p> <p>b) je već poslao svoj zahtjev za prijem, potpune pismene dokaze o svom akademskom obrazovanju i dokaze da studijski program koji želi upisati uistinu dopunjava onaj koji je već završio; i</p> <p>c) učestvuje u programima Zajednice ili programima bilateralne razmjene ili mu je odobren boravak u svojstvu studenta u državi članici na najmanje dvije godine.</p> <p>2. Zahtjevi iz stava 1. tačka c), ne primjenjuju se u slučaju kada je student u okviru programa studija obvezan pohađati dio studijskog programa u ustanovi u drugoj državi članici.</p> <p>3. Nadležna tijela prve države članice na zahtjev nadležnih tijela druge države članice, osiguravaju odgovarajuće podatke o boravku studenta na teritoriji prve države članice.</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p style="text-align: center;">Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	

<p style="text-align: center;">Član 9.</p> <p style="text-align: center;">Posebni uslovi za učenike</p> <p>1. Podložno članu 3., državljanin treće države koji podnosi zahtjev za prijem u okviru šeme razmjene učenika, uz opšte uslove iz člana 6.:</p> <ul style="list-style-type: none">a) ne smije biti mlađi niti stariji nego što to odredi određena država članica;b) mora osigurati dokaz da ga je srednjoškolska ustanova primila;c) mora osigurati dokaz o učestvovanju u priznatom programu šeme razmjene učenika koji izvodi organizacija koju u tu svrhu priznaje određena država članica u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili upravnim praksom;d) mora osigurati dokaz da organizacija razmjene učenika preuzima odgovornost za njega tokom razdoblja boravka na teritoriji određene države članice, posebno u pogledu troškova izdržavanja, obrazovanja, zdravstvenog osiguranja i povratka;e) mora tokom boravka biti smješten u porodici koja zadovoljava uslove koje određuje određena država članica te je odabrana u skladu sa pravilima šeme razmjene učenika u kojoj učestvuje. <p>2. Države članice mogu ograničiti prijem učenika koji učestvuju u šemama razmjene na državljane trećih zemalja koji nude iste mogućnosti za njihove državljane.</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p style="text-align: center;">Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	
---	--	--	--	--

<p style="text-align: center;">Član 10.</p> <p style="text-align: center;">Posebni uslovi za neplaćene pripravnike</p> <p>U skladu sa članom 3., državljanin treće države koji podnosi zahtjev za prijem kao neplaćeni pripravnik, uz opšte uslove iz člana 6. mora:</p> <p>a) potpisati sporazum o obuci, koji po potrebi odobrava relevantno tijelo određene države članice u skladu sa njenim nacionalnim zakonodavstvom ili upravnom praksom za neplaćenu obuku u firmi javnog ili privatnog sektora ili ustanovi stručne obuke koju priznaje država članica u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili upravnom praksom;</p>	<p style="text-align: center;">Član 2</p> <p>U članu 13 poslije stava 4 dodaje se novi stav koji glasi:</p> <p>„Ugovor o volonterskom radu za međunarodnog volontera sadrži i podatke o troškovima za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla.“</p> <p style="text-align: center;">Dosadašnji stav 5 postaje stav 6.</p> <p style="text-align: center;">Član 3</p> <p>U članu 17 poslije stava 1 dodaje se novi stav koji glasi:</p> <p>”Međunarodni volonter, osim prava iz stava 1 ovog člana, ima pravo na troškove za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla.</p> <p>”Dosadašnji stav 2 postaje stav 3.</p>	<p style="text-align: center;">Djelimično usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuna usklađenost je postignuta Zakonom o volonterskom radu „SI CG br 26/2010, 31/2010 i 14/2012“</p>	
<p style="text-align: center;">Član 10.</p> <p style="text-align: center;">Posebni uslovi za neplaćene pripravnike</p> <p>b) osigurati dokaz na zahtjev države članica da će tokom boravka imati dovoljna sredstva za izdržavanje, troškove obuke i povratak. Države članice javno objavljuju visinu minimalnih mjesečnih sredstava potrebnih u svrhe ove odredbe, ne dovodeći u pitanje pojedinačno razmatranje svakog slučaja;</p>	<p style="text-align: center;">Član 4</p> <p>U članu 21 stav 1 poslije tačke 5 dodaje se nova tačka koja glasi:</p> <p>”5a) obezbijede pravo na troškove za smještaj, obuku i povratak u zemlju porijekla.“</p>	<p style="text-align: center;">Djelimično usklađeno</p>	<p style="text-align: center;">Potpuna usklađenost će se postići podzakonskim aktom do dana pristupanja EU.</p>	
<p style="text-align: center;">Član 10.</p> <p style="text-align: center;">Posebni uslovi za neplaćene pripravnike</p> <p>c) mora, ako to zahtijeva država članica, proći osnovnu jezičnu obuku kako bi stekao znanje potrebno u svrhe pripravničke obuke.</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p style="text-align: center;">Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	
<p style="text-align: center;">Član 11.</p> <p style="text-align: center;">Posebni uslovi za dobrovoljce</p> <p>U skladu sa članom 3., državljanin treće države koji</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p style="text-align: center;">Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	

<p>podnosi zahtjev za prijem u šemu dobrovoljnog rada, uz opšte uslove iz člana 6.:</p> <p>a) ne smije biti mlađi niti stariji nego što to odredi određena država članica;</p> <p>b) mora predočiti sporazum s organizacijom određene države članice odgovornom za šemu dobrovoljnog rada u kojoj učestvuje, dajući opis zadataka, uslova nadzora u obavljanju tih zadataka, radno vrijeme, dostupna sredstva za pokrivanje troškova puta, izdržavanja, smještaja i džeparac za razdoblje njegovog boravka i, po potrebi, navesti obuku koju će proći kako bi mu pomogla u obavljanju njegovog posla;</p> <p>c) osigurati dokaz da je organizacija odgovorna za šemu dobrovoljnog rada u kojoj učestvuje potpisala polisu obveznog osiguranja i prijema punu odgovornost za njega tokom njegovog boravka, posebno s obzirom na troškove izdržavanja, troškove zdravstvenog osiguranja i povratka;</p> <p>d) i, ako to posebno zahtijeva država članica domaćin, mora proći osnovnu obuku iz jezika, istorije te političkih i društvenih struktura te države članice.</p>				
<p style="text-align: center;">POGLAVLJE III. ODOBRENJE BORAVKA Član 12. Odobrenje boravka za studente</p> <p>1. Odobrenje boravka se izdaje studentu na period od najmanje godinu dana s mogućnošću produženja ako vlasnik i dalje zadovoljava uslove iz članova 6. i 7. Ako studije traju manje od godinu dana, odobrenje boravka ima rok važenja za razdoblje trajanja studijskog programa.</p> <p>2. Ne dovodeći u pitanje član 16., produženje</p>	<p style="text-align: center;">Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p style="text-align: center;">Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	

<p>odobrenja boravka može biti odbijeno ili se odobrenje otkazuje ako vlasnik:</p> <p>a) ne poštuje ograničenja u pogledu pristupa privrednim djelatnostima na osnovu člana 17;</p> <p>b) ne postiže zadovoljavajući napredak u studijama u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili upravnom praksom.</p>				
<p>Član 13. Odobrenja boravka za učenike Odobrenja boravka koja se izdaju učenicima izdaju se s rokom važenja do godine dana.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	
<p>Član 14. Odobrenja boravka za neplaćene pripravnike Rok važenja odobrenja boravka za neplaćene pripravnike u skladu je s trajanjem praktične obuke ili ima rok važenja do godine dana. U izuzetnim slučajevima može se produžiti samo jednom isključivo za vrijeme potrebno za sticanje profesionalnih kvalifikacija koje priznaje država članica u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili upravnom praksom pod uslovom da vlasnik i dalje zadovoljava uslove utvrđene u članovima 6. i 10.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	
<p>Član 15. Odobrenje boravka za dobrovoljce Odobrenje boravka za dobrovoljce izdaje se s rokom važenja do godine dana. U izuzetnim slučajevima, ako je trajanje relevantnog programa duže od godine dana, rok važenja odobrenja boravka može biti u skladu s tim razdobljem.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	
<p>Član 16. Otkaz ili neproduživanje odobrenja boravka 1. Države članice mogu otkazati ili odbiti produženje odobrenja boravka izdatog na osnovu ove Direktive kada je ono stečeno prevaram ili se</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	

<p>čini da vlasnik nije zadovoljio ili više ne zadovoljava uslove za ulazak i boravak utvrđene u članu 6. i jednom od članova 7. do 11. koji se primjenjuju na relevantnu kategoriju.</p> <p>2. Države članice mogu otkazati ili odbiti produženje odobrenja boravka na osnovu opšteg interesa, javne sigurnosti ili javnog zdravlja.</p>				
<p style="text-align: center;">POGLAVLJE IV. POSTUPANJE S DRŽAVLJANIMA TREĆIH DRŽAVA Član 17.</p> <p>Privredne djelatnosti koje obavljaju studenti</p> <p>1. U slobodno vrijeme i u skladu sa pravilima i uslovima koji se primjenjuju na relevantnu djelatnost u državi članici domaćinu, studenti imaju pravo zaposliti se i samo-zaposliti se te obavljati privrednu djelatnost. Stanje na tržištu rada države članice domaćina može se uzeti u obzir.</p> <p>Po potrebi, države članice studentima i/ili poslodavcima daju prethodno odobrenje u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.</p> <p>2. Svaka država članica određuje maksimalan broj dozvoljenih sedmičnih sati te dana ili mjeseci godišnje za takvu djelatnost, koji nije manji od 10 sati nedeljno ili odgovarajući broj sati izražen u danima ili mjesecima godišnje.</p> <p>3. Država članica domaćin može ograničiti pristup privrednim djelatnostima tokom prve godine boravka.</p> <p>4. Države članice mogu zahtijevati da studenti izvijeste, unaprijed ili na neki drugi način, tijelo koje je država članica odredila, o obavljanju privredne djelatnosti. I njihovi poslodavci mogu imati obvezu izvještavanja, bilo unaprijed ili na neki drugi način.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	

<p style="text-align: center;">POGLAVLJE V. POSTUPAK I TRANSPARENTNOST Član 18.</p> <p>Proceduralne garancije i transparentnost</p> <p>1. Odluka o podnošenju zahtjeva za dobijanje ili produženje odobrenja boravka se usvaja o čemu se obavještava podnosilac zahtjeva u roku koji neće otežati nastavak relevantnih studija, ostavljajući nadležnim tijelima dovoljno vremena za obradu zahtjeva.</p> <p>2. Ako su podaci priloženi zahtjevu nedovoljni, obrada zahtjeva može se obustaviti i nadležna tijela obavještavaju podnosioca zahtjeva o svim potrebnim dodatnim informacijama.</p> <p>3. Državljanin treće države obavještava se o svakoj odluci o odbijanju zahtjeva za odobrenje boravka u skladu sa postupcima obavještavanja na osnovu relevantnog nacionalnog zakonodavstva. U obavještenju se navode dostupni postupci za korištenje pravnog sredstva i rokovi za njihovo preduzimanje.</p> <p>4. Ako je zahtjev odbijen ili je odobrenje boravka izdato u skladu sa ovom Direktivom otkazano, osoba na koju se to odnosi ima pravo korišćenja pravnog sredstva pred tijelima te države članice.</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	
<p style="text-align: center;">Član 19.</p> <p>Ubrzani postupci za izdavanje odobrenja boravka ili viza studentima i učenicima</p> <p>Sporazum o utvrđivanju ubrzanog postupka prijema u skladu sa kojim se izdaju odobrenja boravka ili vize na ime državljanina treće države mogu se sklopiti između tijela države članice odgovornog za ulaz i boravak studenata ili učenika koji su</p>	<p>Nema odgovarajuće odredbe</p>		<p>Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.</p>	

državljeni trećih država i visokoškolske ustanove ili organizacije koja sprovodi šemu razmjene učenika koju država članica priznaje u tu svrhu u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili upravnom praksom.				
<p style="text-align: center;">Članak 20. Takse</p> <p>Države članice mogu zahtijevati da podnosiocima zahtjeva plate takse za obradu zahtjeva skladno ovoj Direktivi.</p>	Nema odgovarajuće odredbe		Materija nije predmet regulisanja ovog propisa.	
<p style="text-align: center;">POGLAVLJE VI. ZAVRŠNE ODREDBE Član 21. Izveštavanje</p> <p>Periodično, počevši od 12. januara 2010., Komisija izvještava Evropski parlament i Vijeće o primjeni ove Direktive u državama članicama i po potrebi predlaže izmjene i dopune.</p>	Nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
<p style="text-align: center;">Članak 22. Prenos</p> <p>Države članice donijet će potrebne zakone i druge propise kako bi se uskladili s odredbama ove Direktive do 12. januara 2007. One će o tome odmah obavijestiti Komisiju.</p> <p>Kada države članice budu donosile ove mjere, te će mjere prilikom njihove službene objave sadržavati uput na ovu Direktivu ili će se uz njih navesti takva upućivanja. Načine toga upućivanja predviđjet će države članice.</p>	nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
<p style="text-align: center;">Član 23. Prelazne odredbe</p> <p>Izuzetno od odredbi iz Poglavlja III. i u razdoblju do dvije godine od datuma utvrđenog u članu 22., države članice nisu obvezne izdati odobrenja</p>	nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		

skladna ovoj Direktivi u obliku odobrenja boravka.				
<p>Član 24. Rokovi</p> <p>Ne dovodeći u pitanje drugi podstav člana 4. stava 2. Direktive 2003/109/EZ, države članice nisu obvezne uzeti u obzir vrijeme tokom kojega je student, učenik iz programa razmjene, neplaćeni pripravnik ili dobrovoljac kao takav boravio na njihovoj teritoriji u svrhu odobravanja dodatnih prava državljanima trećih država na osnovu odredaba nacionalnoga zakonodavstva.</p>	nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
<p>Član 25. Stupanje na snagu</p> <p>Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od dana objave u <i>Službenom listu Evropske unije</i>.</p>	nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		
<p>Član 26. Adresati</p> <p>Ova je Direktiva upućena državama članicama skladno Ugovoru o osnivanju Evropske zajednice.</p>	nema odgovarajuće odredbe	Neprenosivo		

Ugovor iz Lisabona

Glava X Socijalna politika

Član 151 (raniji član 136 UEZ)

Imajući u vidu osnovna socijalna prava kao što su prava iz Evropske socijalne povelje, potpisane u Torinu 18. oktobra 1961. godine i iz Povelje Zajednice o osnovnim socijalnim pravima radnika iz 1989. godine, cilj Unije i država članica je podsticanje zaposlenosti, poboljšanje uslova života i rada, kako bi se omogućilo njihovo usklađivanje uz istovremeno održavanje poboljšanja, odgovarajuća socijalna zaštita, dijalog između socijalnih partnera, razvoj ljudskih resursa koji omogućava visoku i trajnu zaposlenost i borbu protiv društvene isključenosti.

U tom cilju Unija i države članice primjenjuju mjere kojima se vodi računa o različitosti prakse pojedinih država članica, naročito u ugovornim odnosima, kao i o neophodnosti održavanja konkurentnosti privrede Unije.

One vjeruju da će do takvog razvoja doći ne samo zbog djelovanja zajedničkog tržišta, koje će doprinijeti usklađivanju socijalnih sistema, već i na osnovu mjera predviđenih u ovom Ugovoru, kao i na osnovu usklađivanja zakonskih, podzakonskih i administrativnih propisa.

Član 153 (raniji član 137 UEZ)

1. Radi ostvarivanja ciljeva iz člana 151, Unija podržava i dopunjava aktivnosti država članica u sledećim oblastima:

- a) poboljšanja, naročito radne sredine radi zaštite zdravlja i bezbjednosti radnika;
- b) uslova rada;
- c) socijalne sigurnosti i socijalne zaštite radnika;
- d) zaštite radnika u slučajevima prestanka ugovora o radu;
- e) informisanja radnika i savjetovanja sa radnicima;
- f) zastupanja i kolektivne odbrane prava radnika i poslodavaca, uključujući i saodlučivanje, u skladu sa stavom 5;
- g) uslova zapošljavanja državljana trećih zemalja koji zakonito borave na teritoriji Unije;
- h) integracija lica isključenih sa tržišta rada, ne dovodeći u pitanje član 166;

- i) ravnopravnosti muškaraca i žena u pogledu mogućnosti na tržištu rada i tretmana na radu;
- j) borbe protiv društvene isključenosti;
- k) modernizacije sistema socijalne zaštite ne dovodeći u pitanje tačku (c).

2. U tom cilju, Evropski parlament i Savjet:

a) mogu utvrđivati mjere za podsticanje saradnje između država članica inicijativama kojima je cilj unapređenje znanja, unapređivanje razmjene informacija i najboljih praksi, promovisanje inovativnih pristupa i ocjena iskustava, pri čemu je isključeno svako usklađivanje zakona i drugih propisa država članica;

b) mogu utvrđivati, u oblastima iz stava 1 tač. (a) do (i), direktivama, minimalne zahtjeve za postepeno primjenjivanje, pri čemu će se voditi računa o uslovima i tehničkim pravilima koji važe u pojedinim državama članicama. Ovim direktivama izbjegava se nametanje upravnih, finansijskih i pravnih ograničenja koja bi mogla predstavljati smetnju osnivanju i razvoju malih i srednjih privrednih društava.

Evropski Parlament i Savjet odlučuju u skladu sa redovnim zakonodavnim postupkom nakon savjetovanja sa Ekonsko-socijalnim komitetom i Komitetom regiona.

U oblastima iz stava 1 tač. (c), (d), (f) i (g), Savjet odlučuje jednoglasno u skladu sa posebnim zakonodavnim postupkom nakon savjetovanja sa Evropskim Parlamentom i navedenim komitetima.

Savjet može jednoglasno na predlog Komisije, nakon savjetovanja sa Evropskim Parlamentom, odlučiti da se redovni zakonodavni postupak primjenjuje na stav 1 tač. (d), (f) i (g).

3. Država članica može povjeriti socijalnim partnerima, na njihov zajednički zahtjev, sprovođenje direktiva donesenih na osnovu stava 2 ili, kada je to primjereno, sprovođenje odluke Savjeta donesene u skladu sa članom 155.

U tom slučaju navedena država članica obezbjeđuje da, najkasnije do dana kada direktiva ili odluka mora biti prenesena ili sprovedena, socijalni partneri sporazumno uvedu potrebne mjere, sa tim da odnosna država članica preduzme sve neophodne mjere koje joj omogućavaju da u svakom trenutku može jemčiti za rezultate propisane navedenom direktivom ili odlukom.

4. Odredbe usvojene u skladu sa ovim članom:

-ne utiču na pravo država članica da utvrde osnovna načela svojih sistema socijalne sigurnosti i ne smiju bitno uticati na finansijsku ravnotežu tih sistema,

-ne sprečavaju nijednu državu članicu da zadrži ili uvede strože zaštitne mjere koje su usklađene sa ugovorima.

5. Odredbe ovog člana ne primjenjuju se na plate, pravo udruživanja, pravo na štrajk niti pravo uvođenja mjera isključenja sa rada.

Član 156 (raniji član 140 UEZ)

Radi postizanja ciljeva iz člana 151 i uz poštovanje drugih odredbi iz Ugovora, Komisija podstiče saradnju između država članica i olakšava usklađivanje njihovih mjera u svim oblastima socijalne politike iz ovog poglavlja, naročito u vezi sa:

- zapošljavanjem,
- radnim pravom i uslovima rada,
- osnovnim i dodatnim stručnim osposobljavanjem,
- socijalnom zaštitom,
- sprečavanjem nesreća na radu i profesionalnih oboljenja,
- higijenom rada,
- pravo na udruživanje i kolektivno pregovaranje između poslodavaca i radnika.

U tom cilju, Komisija djeluje u tijesnoj saradnji sa državama članicama izradom studija, davanjem mišljenja i organizovanjem savjetovanja, kako o problemima koji se javljaju na nacionalnom, tako i o onim koji su od interesa za međunarodne organizacije, a naročito inicijativama koje imaju za cilj utvrđivanje smjernica i pokazatelja, organizovanje razmjene najbolje prakse i pripremu elemenata potrebnih za periodično praćenje i ocjenjivanje. Evropski Parlament se o tome iscrpno obavještava.

Prije davanja mišljenja iz ovog člana Komisija se savjetuje sa Ekonomsko-socijalnim komitetom.

IZMENJENA EVROPSKA SOCIJALNA POVELJA

Strazbur, 3. maj 1996

Preambula

Vlade potpisnice ovog dokumenta, kao članice Saveta Evrope, Smatrajući da je cilj Saveta Evrope da postigne veće jedinstvo medju svojim članicama radi očuvanja i ostvarivanja ideala i principa koji predstavljaju njihovo zajedničko nasledje i radi olakšavanja njihovog ekonomskog i društvenog razvoja, naročito očuvanjem i daljim ostvarivanjem ljudskih prava i osnovnih sloboda;

Smatrajući da su se u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda potpisanoj u Rimu 4. novembra 1950, i dodatnim protokolima države članice Saveta Evrope složile da obezbede svom stanovništvu građanska i politička prava i slobode navedene u tim dokumentima;

Smatrajući da su se Evropskom socijalnom poveljom koja je otvorena za potpis u Turinu 18. oktobra 1961. godine i dodatnim protokolima države članice Saveta Evrope složile da obezbede svom stanovništvu socijalna prava koja su precizirana u tim dokumentima kako bi poboljšali životni standard i socijalno blagostanje;

Podsećajući da je Ministarska konferencija o ljudskim pravima održana u Rimu 5. novembra 1990. godine naglasila potrebu da se, s jedne strane, očuva nedeljiva priroda svih ljudskih prava bilo da su ona građanska, politička, ekonomska, socijalna ili kulturna i da se, s druge strane, Evropskoj socijalnoj povelji pruži svež podsticaj;

Rešeni da, kao što je i odlučeno za vreme Ministarske konferencije održane u Turinu 21. i 22. oktobra 1991. godine osavremene i prilagode suštinski sadržaj Povelje, kako bi posebno uzeli u obzir suštinske socijalne promene do kojih je došlo od usvajanja teksta Povelje;

Uviđajući prednost da u Izmenjenu povelju, koja je zamišljena tako da postepeno zauzme mesto Evropske socijalne povelje, unesu prava garantovana Poveljom i njenim dosadašnjim izmenama, prava garantovana Dodatnim protokolom iz 1988. godine i da dodaju nova prava,

Složile su se o sledećem:

Deo I

Strane ugovornice prihvataju kao cilj svoje politike, kojem teže svim odgovarajućim sredstvima, kako nacionalnim, tako i međunarodnim, postizanje uslova u kojima sledeća prava i principi mogu biti delotvorno ostvareni:

1. Svako mora imati priliku da zaradi za život obavljanjem posla koji je slobodno izabrao.

2. Svi radnici imaju pravo na pravedne uslove rada.
3. Svi radnici imaju pravo na bezbedne i zdrave radne uslove.
4. Svi radnici imaju pravo na pravičnu naknadnu koja je dovoljna za pristojan životni standard za njih i njihove porodice.
5. Svi radnici i poslodavci imaju pravo na slobodu udruživanja u nacionalne ili međunarodne organizacije radi zaštite svojih ekonomskih i socijalnih interesa.
6. Svi radnici i poslodavci imaju pravo na kolektivno pregovaranje.
7. Deca i omladina imaju pravo na specijalnu zaštitu od fizičkih i moralnih rizika kojima su izloženi.
8. Zaposlene žene, u slučaju materinstva, imaju pravo na specijalnu zaštitu.

9. Svako ima pravo na odgovarajuću pomoć prilikom profesionalne orijentacije sa ciljem da mu se pomogne u izboru zanimanja koje je u skladu sa njegovim ličnim sposobnostima i interesovanjima.
10. Svako ima pravo na odgovarajuće pogodnosti prilikom profesionalne obuke.
11. Svako ima pravo da koristi pogodnosti svih mera koje mu omogućavaju da uživa najviši mogući dostupni standard zdravlja.
12. Svi radnici i oni koje oni izdržavaju imaju pravo na socijalno osiguranje.
13. Svako bez odgovarajućih sredstava ima pravo na socijalnu i medicinsku pomoć.
14. Svako ima pravo da koristi usluge službi socijalnog staranja.
15. Hendikepirane osobe imaju pravo na nezavisnost, socijalnu integraciju i na učešće u životu zajednice.
16. Porodica kao osnovna jedinica društva ima pravo na odgovarajuću društvenu, zakonsku i ekonomsku zaštitu radi obezbeđivanja svog punog razvoja.
17. Deca i omladina imaju pravo na odgovarajuću socijalnu, zakonsku i ekonomsku zaštitu.
18. Državljeni svake od strana ugovornica imaju pravo da se bave bilo kojim unosnim poslom na teritoriji bilo koje druge strane ugovornice na osnovi jednakosti sa njenim državljanima, uz ograničenja koja su zasnovana na ubedljivim ekonomskim ili društvenim razlozima.
19. Svi radnici imaju pravo na jednake mogućnosti i jednak tretman u pogledu zapošljavanja i nameštenja bez diskriminacije na osnovu pola.
20. Svi radnici imaju pravo na jednake mogućnosti i jednak tretman u pogledu zapošljavanja i nameštenja bez diskriminacije na osnovu pola.
21. Radnici imaju pravo da budu informisani i konsultovani u okviru svojih preuzetništava.
22. Radnici imaju pravo da učestvuju u odlučivanju i poboljšavanju vezanom za radne uslove i radnu okolinu i njihovim preduzetništvima.
23. Svako staro lice ima pravo na društvenu zaštitu.
24. Svi radnici imaju pravo na zaštitu u slučaju prestanka zaposlenja.
25. Svi radnici imaju pravo na zaštitu svojih potraživanja u slučaju nesloventnosti njihovih poslodavaca.
26. Svi radnici imaju pravo na dostojanstvo na radu.
27. Sva lica koja imaju porodične odgovornosti, a koja su zaposlena ili bi želela da budu zaposlena imaju na to pravo bez podvrgavanja diskriminaciji i, koliko god je to moguće, bez sukoba između njihovog zaposlenja i porodičnih odgovornosti.
28. Radnički predstavnici u okviru preduzetništava imaju pravo na zaštitu od akata usmerenih protiv njih i trebalo bi im omogućiti odgovarajuće pogodnosti kako bi obavljali svoju ulogu.
29. Svi radnici imaju pravo da budu informisani o postupku u slučaju kolektivnog otpuštanja.
30. Svako ima pravo na zaštitu protiv siromaštva i društvenog isključivanja.
31. Svako ima pravo na smeštaj.

Deo II

Strane ugovornice prihvataju da, onako kako je predviđeno Delom III, preuzmu obaveze koje su navedene u sledećim članovima i stavovima.

Član 1 — Pravo na rad

U nameri da obezbede delotvorno osvarivanje prava na rad, strane ugovornice obavezuju se:

1. da prihvate kao jedan od svojih primarnih ciljeva i dužnosti da obezbede i očuvaju što je moguće viši i stabilniji nivo zapošljavanja u cilju postizanja pune zaposlenosti;
2. da efikasno štite pravo radnika da zaradjuje za život na poslu koji je slobodno odabrao;
3. da uspostave ili očuvaju besplatne usluge zapošljavanja za sve radnike;
4. da obezbede ili unapredjuju odgovarajuću profesionalnu orijentaciju, obuku i rehabilitaciju.

Član 2 — Pravo na pravične uslove rada

U cilju obezbeđivanja efikasnog ostvarivanja prava na pravične uslove rada, strane ugovornice se obavezuju:

1. da osiguraju razuman broj dnevnih i nedeljnih radnih sati, da se radna nedelja postepeno smanjuje do nivoa koji dozvoljavaju porast produktivnosti i drugi relevantni faktori;
2. da obezbede plaćene praznične dane;
3. da obezbede najmanje četiri nedelje plaćenog godišnjeg odmora;
4. da uklone rizike prilikom obavljanja izuzetno opasnih ili nezdravih zanimanja, a tamo gde to još uvek nije moguće da uklone ili u dovoljnoj meri umanje ove rizike, da obezbede ili smanjivanje broja radnih sati ili dodatan broj plaćenih dana odmora za radnike koji su angažovani na takvim poslovima.
5. da obezbede period nedeljnog odmora koji će, u meri u kojoj je to moguće, da se poklopi sa danom koji je tradicionalno ili po običaju dan odmora u toj zemlji ili tom regionu.
6. da osiguraju da radnici budu obavešteni u pismenoj formi, što je pre moguće, a u svakom slučaju nipošto posle isteka dva meseca od datuma početka njihovog zaposlenja, o suštinskim aspektima ugovornog odnosa ili odnosa zaposlenja.
7. da obezbede da radnici koji obavljaju svoj rad tokom noći imaju korist od onih mera koje uzimaju u obzir posebnu prirodu takvog rada.

Član 3 — Pravo na bezbedne i zdrave radne uslove

U cilju obezbeđivanja efikasnog ostvarivanja prava na bezbedne i zdrave radne uslove, države ugovornice se obavezuju, u konsultaciji sa organizacijama poslodavaca i radnika:

1. da formulišu, primene i periodično nadgledaju jedinstvenu nacionalnu politiku o bezbednosti na poslu, zdravlju na poslu i radnoj sredini. Prvenstveni cilj ove politike jeste poboljšavanje bezbednosti i zdravlja na poslu i sprečavanje nezgoda i povreda do kojih može doći, a vezane su za posao ili se dešavaju za vreme posla, posebno tako što bi se smanjivali uzroci i rizici do kojih neminovno dolazi u radnoj sredini.
2. da donesu propise u vezi bezbednosti i zdravstvene propise;
3. da obezbede primenu takvih propisa merama odgovarajućeg nadzora;

4. da unaprede postepeni razvoj zdravstvene službe na poslu za sve radnike koja bi imala prevashodno preventivne i savetodavne funkcije.

Član 4 — Pravo na poštenu naknadu

U cilju da obezbede efikasno ostvarivanje prava na poštenu naknadu, strane ugovornice obavezuju se:

1. da priznaju pravo radnika na naknadu koja će njima i njihovim porodicama obezbediti pristojan životni standard;
2. da priznaju pravo radnika na povećanu stopu naknade za prekovremeni rad, uz mogućnost izuzetaka u konkretnim slučajevima;
3. da priznaju pravo muškarcima i ženama na jednaku platu za rad jednake vrednosti;
4. da priznaju pravo svih radnika na razuman period otkaznog roka u slučaju prestanka zaposlenja;
5. da dozvole smanjenje plate samo pod uslovima i do iznosa propisanog nacionalnim zakonodavstvom ili propisima ili fiksiranog kolektivnim ugovorima ili arbitražnim odlukama.

Ostvarivanje ovih prava biće omogućeno slobodno dogovorenim kolektivnim ugovorima, statutarnim mehanizmima utvrdjivanja visine nadnica, ili drugim sredstvima u skladu sa nacionalnim okolnostima.

Član 5 — Pravo na organizovanje

Kako bi se obezbedilo unapredjivanje slobode radnika i poslodavaca da stvaraju lokalne, nacionalne ili medjunarodne organizacije za zaštitu njihovih ekonomskih i socijalnih interesa i da se pridruže tim organizacijama, strane ugovornice obavezuju se da unutrašnje pravo neće ugroziti, niti će biti primenjivano tako da ugrozi ovu slobodu. Domet do koga će garantije koje su predviđene u ovom članu biti primenjivane na policiju biće određen unutrašnjim zakonima ili propisima. Princip koji reguliše primenu ovih garantija na pripadnike vojnih snaga i domet do koga će biti primenjivane na lica u ovoj kategoriji biće isto tako određen nacionalnim zakonima ili propisima.

Član 6 — Pravo na kolektivno pregovaranje

Kako bi se obezbedilo ostvarivanje prava na kolektivno pregovaranje, strane ugovornice se obavezuju:

1. da promovišu zajedničke konsultacije izmedju radnika i zaposlenih;
2. da promovišu, kada je neophodno i odgovarajuće, mehanizam za dobrovoljne pregovore izmedju poslodavaca ili organizacija poslodavaca i organizacija radnika, sa ciljem da se regulišu uslovi i pogodnosti zapošljavanja putem kolektivnih ugovora;
3. da promovišu uspostavljanje i upotrebu odgovarajućih mehanizama za pomirenje i dobrovoljnu arbitražu za rešavanje radnih sporova; i priznaju:
4. pravo radnika i poslodavaca na kolektivnu akciju u slučaju sukoba interesa, uključujući pravo na štrajk, u skladu sa obavezama koje mogu da proisteknu iz kolektivnih ugovora kojima su prethodno pristupili.

Član 7 — Pravo dece i omladine na zaštitu

Da bi se obezbedilo delotvorno ostvarivanje prava dece i omladine na zaštitu, strane ugovornice se obavezuju:

1. da obezbede da minimalni uzrast za prijem na posao bude 15 godina, uz izuzetak za decu koja su zaposlena na propisanim lakim poslovima bez štete po njihovo zdravlje, moral ili obrazovanje;
2. da obezbede da minimalna starosna dob za prijem na posao bude osamnaest godina u odnosu na propisane poslove koji se smatraju opasnim i nezdravim;
3. da obezbede da lica koja još uvek podležu obaveznom obrazovanju ne budu zapošljavana na takvim poslovima koji bi ih lišili svih prednosti obrazovnog procesa;
4. da obezbede da radni sati za lica izpod 18 godina budu ograničeni u skladu sa potrebama njihovog razvoja, a naročito sa njihovom potrebom za profesionalnom obukom;
5. da priznaju pravo mladih radnika i šegrta na poštenu platu ili druge odgovarajuće prihode;
6. da obezbede da vreme koje mlade osobe provedu na profesionalnom obrazovanju za vreme uobičajenog radnog vremena uz saglasnost poslodavca bude tretirano kao deo radnog dana;
7. da obezbede da zaposlene osobe mlađe od 18 godina imaju pravo na ne manje od četiri nedelje plaćenog godišnjeg odmora;
8. da obezbede da lica ispod 18 godina ne budu angažovana na noćnim poslovima sa izuzetkom pojedinih poslova koji su određeni nacionalnim zakonima i propisima;
9. da obezbede da lica ispod 18 godina koja su angažovana na poslovima koji su navedeni u nacionalnim zakonima ili propisima budu podvrgnuta redovnoj medicinskoj kontroli;
10. da obezbede specijalnu zaštitu od fizičkih i moralnih opasnosti kojima su izložena deca i mladi ljudi, i naročito protiv onih koji proističu neposredno ili posredno iz njihovog posla.

Član 8 — Pravo zaposlenih žena na zaštitu materinstva

U nameri da obezbede efikasno ostvarivanje prava zaposlenih žena na zaštitu materinstva, strane ugovornice obavezuju se:

1. da obezbede bilo plaćenim odsustvom, bilo adekvatnim davanjima iz socijalnog osiguranja ili davanjima iz javnih fondova za zaposlene žene, da uzmu odsustvo pre i posle rođenja deteta u ukupnoj dužini od makar 14 nedelja;
2. da smatraju nezakinitim ako poslodavac ženi da otkaz u periodu od kada je obavestila svog poslodavca da je trudna do kraja njenog porodiljskog odsustva ili da joj da otkaz u takvom trenutku kada bi otkazni rok istekao za vreme takvog odsustva;
3. da obezbede da majke koje neguju svoju decu imaju pravo na dovoljno slobodnog vremena za te svrhe;
4. da regulišu zapošljavanje na noćnim poslovima za trudne žene, žene koje su nedavno rodile dete i one koje neguju svoje dete;
5. da zabrane zapošljavanje trudnih žena, žena koje su nedavno rodile dete ili onih koje neguju svoju decu na podzemnim miniranjima i na svim drugim poslovima koji za njih nisu pogodni zato što su opasni, nezdravi, ili što su naporni i da preduzmu odgovarajuće mere da bi zaštitili pravo ovih žena na zapošljavanje;

Član 9 — Pravo na profesionalnu orijentaciju

Da bi se osiguralo efikasno ostvarivanje prava na profesionalnu orijentaciju, strane ugovornice obavezuju se da obezbede, ili promovišu, prema potrebi, službu koja će pomagati svim licima, uključujući i hendikepirane, da reše probleme koji se tiču profesionalnog izbora i napretka, sa dužnim poštovanjem prema osobinama pojedinaca i njihovom odnosu prema profesionalnim okolnostima: ova pomoć trebalo bi da bude dostupna besplatno, kako omladini, uključujući školsku decu, tako i odraslima.

Član 10 — Pravo na profesionalnu obuku

Da bi se obezbedilo efikasno ostvarivanje prava na profesionalnu obuku, strane ugovornice se obavezuju:

1. da obezbede ili promovišu, prema potrebi, tehničku i profesionalnu obuku svih lica, uključujući hendikepirana lica, u konsultaciji sa organizacijama poslodavaca i radnika, i da obezbede dostupnost višeg tehničkog i univerzitetskog obrazovanja koja bi se zasnivala isključivo na individualnim sposobnostima;
2. da obezbede ili promovišu sistem šegrtovanja i drugih sistematskih načina obuke mladih u različitim zanimanjima;

3. da obezbede ili promovišu, prema potrebi;

a) adekvatne i dostupne mogućnosti za obuku odraslih radnika;

b) specijalne mogućnosti za prekvalifikaciju odraslih radnika koja je potrebna zbog tehnološkog razvoja ili novih trendova u zapošljavanju;

4. da obezbede ili unaprede, prema potrebi, posebne mere za prekvalifikaciju i reintegraciju lica koja su zaposlena na duži rok.

5. da podstiču puno ostvarivanje pogodnosti koje su obezbedjene odgovarajućim merama, kao što su:

a) da podstiču puno ostvarivanje pogodnosti koje su obezbedjene odgovarajućim merama, kao što su:

b) pružanje finansijske pomoći u odgovarajućim slučajevima;

c) računanje vremena provedenog na dodatnoj obuci koju pohađa radnik, na zahtev njegovog poslodavca, u normalne radne sate, za vreme zaposlenja;

d) obezbedjivanje, odgovarajućim nadzorom, u konsultaciji sa organizacijama poslodavaca i radnika, efikasnosti šegrtovanja i drugih aranžmana za obuku mladih radnika, i adekvatne zaštite mladih radnika uopšte.

Član 11 — Pravo na zaštitu zdravlja

U nameri da obezbede efikasno ostvarivanje prava na zaštitu zdravlja, strane ugovornice obavezuju se da, bilo same bilo u saradnji sa javnim ili privatnim organizacijama, preduzmu odgovarajuće mere koje bi trebalo, inter alia:

1. da uklone u najvećoj mogućoj meri uzroke lošeg zdravlja;

2. da obezbede savetodavne i obrazovne pogodnosti za unapređivanje zdravlja i podsticanje individualne odgovornosti po pitanjima zdravlja;

3. da spreče u najvećoj mogućoj meri epidemiološka, endemska i druga oboljenja, kao i nesrećne slučajeve.

Član 12 — Pravo na socijalno osiguranje

Da bi se obezbedilo efikasno ostvarivanje prava na socijalno osiguranje strane ugovornice se obavezuju:

1. da uspostave ili održe sistem socijalnog osiguranja,
2. da održe sistem socijalnog osiguranja na zadovoljavajućem nivou, makar jednakom onom koji je potreban za ratifikaciju Evropskog kodeksa socijalne sigurnosti;
3. da nastoje da postupno podignu sistem socijalnog osiguranja na viši nivo;
4. da preduzmu korake, zaključivanjem odgovarajućih bilateralnih i multilateralnih sporazuma, ili na drugi način, i zavisno od uslova postavljenih u takvim sporazumima, kako bi obezbedili:
 - a) jednak tretman državljana drugih država ugovornica sa tretmanom sopstvenih državljana u pogledu prava na socijalno osiguranje, uključujući zadržavanje pogodnosti koje proističu iz zakonodavstva o socijalnom osiguranju, bez obzira na akcije koje zaštićena lica mogu da preduzmu između teritorija strana ugovornica;
 - b) dodeljivanje, održavanje i nastavak prava iz socijalnog osiguranja takvim sredstvima kao što je akumulacija osiguranja ili perioda zaposlenosti koji su ostvareni prema zakonodavstvu svake od strana ugovornica.

Član 13 — Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć

Da bi obezbedile efikasno ostvarivanje prava na socijalnu i medicinsku pomoć, strane ugovornice se obavezuju:

1. da obezbede da svaka osoba koja nema adekvatna sredstva i koja je onesposobljena da obezbedi takva sredstva bilo sopstvenim naporima ili iz drugih izvora, naročito povlastice iz šeme socijalnog osiguranja, dobije adekvatnu pomoć i, u slučaju bolesti, pomoć koja joj je neophodna;
2. da obezbede da se osobama koje primaju takvu pomoć neće zbog toga umanjiti njihova politička ili socijalna prava;
3. da obezbede da svako može preko odgovarajuće javne ili privatne službe da dobije takve savete i ličnu pomoć koji su mu potrebni kako bi sprečio ili otklonio ili ublažio ličnu ili porodičnu oskudicu;
4. da primene odredbe navedene u stavovima 1, 2. i 3. ovog člana na ravnopravnoj osnovi prema svojim državljanima i državljanima drugih strana ugovornica koji su zakonito na toj teritoriji, u skladu sa svojim obavezama prema Evropskoj konvenciji o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisanoj u Parizu 11. decembra 1953.

Član 14 — Pravo na beneficije iz službe socijalnog staranja

Da bi obezbedile efikasno ostvarivanje prava na beneficije iz socijalnog staranja, strane ugovornice obavezuju se:

1. da promovišu ili obezbede službe koje, metodama socijalnog rada, mogu da doprinesu socijalnom staranju i razvoju kako pojedinaca tako i grupa u zajednici, i njihovom prilagođavanju socijalnoj sredini;
2. da podstiču učešće pojedinaca i dobrovoljnih ili drugih organizacija u uspostavljanju i održavanju takvih službi.

Član 15 — Pravo hendikepiranih lica na nezavisnost, socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice

Da bi se obezbedilo delotvorno ostvarivanje prava hendikepiranih lica, bez obzira na uzrast ili prirodu nesposobnosti, na nezavisnost, socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice, strane ugovornice posebno se obavezuju:

1. da preduzmu neophodne mere kako bi obezbedile hendikepiranim licima potrebno usmerenje, obrazovanje i profesionalnu obuku, u okviru redovnih mehanizama kada god je to moguće, ili, kada to nije moguće, pomoću specijalizovanih ustanova, javnih ili privatnih;

2. da unaprede pristup ovim licima zapošljavanju svim merama koje na neki način ohrabruju poslodavce da zaposle ili i dalje zapošljavaju hendikepirana lica u uobičajenoj radnoj sredini i da prilagode radne uslove potrebama hendikepiranih ili, kada tako nešto nije moguće zbog razloga onesposobljenosti, organizovanjem ili stvaranjem posebne vrste zapošljavanja prilagođene stepenu nesposobnosti. U određenim situacijama takve mere mogu obuhvatiti poseban raspored i dodatne službe.

3. da unaprede njihovu punu društvenu integraciju i učešće u životu zajednice posebno takvim merama, uključujući i tehničku pomoć, koje imaju za cilj da prevaziđu barijere sporazumevanja i pokretljivosti i da omoguće pristup transportu, stambenom smeštaju, kulturnim aktivnostima i razonodi.

Član 16 — Pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

U cilju da obezbedi neophodne uslove za pun razvoj porodice, koja je osnovna jedinica društva, strane ugovornice obavezuju se da unapredjuju ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu porodičnog života takvim sredstvima kao što su socijalne i porodične povlastice, poreske obaveze, obezbedjivanje porodičnog smeštaja, povlastice za novosklopljene brakove i druge odgovarajuće mere.

Član 17 — Pravo dece i omladine na socijalnu, zakonsku i ekonomsku zaštitu

U cilju da obezbede efikasno ostvarivanje prava dece i omladine da odrastaju u okruženju koje će podsticati pun razvoj njihove ličnosti i njihovih fizičkih i mentalnih potencijala, strane ugovornice, bilo direktno bilo u saradnji sa javnim i privatnim organizacijama, preduzimaju odgovarajuće i neophodne mere koje imaju za cilj:

1. a) da osiguraju da deca i omladina, uzimajući u obzir prava i dužnosti njihovih roditelja uživaju brigu, pomoć i obrazovanje i obuku koja im je potrebna, posebno imajući na umu uspostavljanje i održavanje ustanova i službi koje su dovoljne i odgovaraju ostvarenju ovog cilja;

b) da zaštite decu i omladinu od zapostavljanja, nasilja i iskorišćavanja;

c) da obezbede zaštitu i posebnu pomoć države za decu i mlade koji su privremeno ili definitivno lišeni porodične podrške.

2. da obezbede deci i mladima besplatno osnovno i srednje obrazovanje, kao i da ohrabruju redovno pohađanje nastave.

Član 18 — Pravo na unosan posao na teritoriji druge strane ugovornice

U nameri da obezbede efikasno ostvarivanje prava na obavljanje unosnog posla na teritoriji bilo koje druge strane ugovornice, strane ugovornice se obavezuju:

1. da primene postojeće propise u liberalnom duhu;

2. da pojednostave postojeće formalnosti i da smanje ili ukinu sudske takse i druge troškove koje plaćaju strani radnici ili njihovi poslodavci;

3. da liberalizuju, individualno ili kolektivno, propise koji regulišu zapošljavanje stranih radnika;

i da priznaju:

4. pravo svojim državljanima da napuste zemlju i da se angažuju na unosnom poslu na teritoriji drugih strana ugovornica.

Član 19 — Pravo radnika migranata i njihovih porodica na zaštitu i pomoć

U cilju da obezbede efikasno ostvarivanje prava radnika migranata i njihovih porodica na zaštitu i pomoć na teritoriji bilo koje druge strane ugovornice, strane ugovornice obavezuju se:

1. da održe ili da se uvere u to da se održavaju adekvatne i besplatne službe za pomoć takvim radnicima, naročito u sticanju pravih informacija, i da preduzmu sve neophodne korake, u meri u kojoj to nacionalni zakoni i propisi dozvoljavaju, protiv obmanjivačke propagande u vezi sa emigracijom i imigracijom;

2. da usvoje odgovarajuće mere u okviru svoje nadležnosti kako bi olakšali odlazak, put i prijem takvih radnika i njihovih porodica, i da omoguće, u okviru svoje jurisdikcije, odgovarajuće službe zdravstvene i medicinske zaštite i dobre higijenske uslove za vreme puta;

3. da unaprede, koliko je to moguće, saradnju izmedju socijalnih službi, javnih i privatnih, u zemljama emigracije i zemljama imigracije;

4. da obezbede za takve radnike koji zakonito borave na njihovim teritorijama i u meri u kojoj su ta pitanja regulisana zakonom ili propisima ili su podložna kontroli organa upravnih vlasti, tretman koji nije nepovoljniji od onog koji njihovi državljani uživaju u pogledu:

a) naknade i drugih uslova zapošljavanja i rada;

b) članstva u sindikatima i uživanje povlastica kolektivnog pregovaranja;

c) smeštaja;

5. da obezbede za takve radnike, koji zakonito borave na njihovoj teritoriji, tretman koji neće biti nepovoljniji od onoga koji uživaju njihovi državljani u pogledu taksi za zapošljavanje, iznosa ili doprinosa koji se plaćaju za zaposlena lica;

6. da što više olakšaju spajanje porodice stranog radnika kome je dozvoljeno da se nastani na toj teritoriji;

7. da obezbede za takve radnike koji zakonito borave na njihovoj teritoriji tretman koji neće biti nepovoljniji od onoga koji uživaju njihovi državljani u pogledu pravnih postupaka koji se tiču pitanja navedenih u ovom članu;

8. da obezbede da takvi radnici koji u skladu sa zakonom borave na njihovoj teritoriji ne budu izbačeni sem ako ugrožavaju nacionalnu bezbednost ili se ogreše o javni interes ili moral;

9. da dozvole, u okviru pravnih ograničenja, transfer delova zarada i ušteda takvih radnika prema njihovoj želji;

10. da prošire zaštitu i pomoć predviđene ovim članom na migrante koji su samostalno zaposleni onoliko koliko su ove mere na njih mogu primeniti.

11. da unaprede ili olakšaju učenje nacionalnog jezika zemlje u kojoj se radnici nalaze, a kada ih ima više bar jednog jezika, radnicima migrantima i članovima njihovih porodica.

12. da unaprede ili olakšaju, koliko je to moguće u praksi, učenje maternjeg jezika radnika migranata za decu radnika migranata.

Član 20— Pravo na jednake mogućnosti i jednak tretman u pitanjima zapošljavanja i posla bez diskriminacije u odnosu na pol

U cilju obezbeđivanja delotvornog uživanja prava na jednake mogućnosti i jednak tretman u pitanjima zapošljavanja i posla bez diskriminacije u odnosu na pol, strane ugovornice preuzele su obavezu da priznaju pravo da preduzmu odgovarajuće mere da osiguraju ili unaprede njegovu primenu u sledećim oblastima:

- a) pristup zapošljavanju, zaštita od otpuštanja i ponovno uključivanje na posao;
- b) profesionalno usmeravanje, obuka, prekvalifikacija i rehabilitacija;
- c) uslovi zapošljavanja ili radni uslovi, uključujući i nadoknadu;
- d) razvoj karijere koji podrazumeva i unapređenja.

Član 21 — Pravo na informisanje i konsultovanje

U cilju obezbeđivanja delotvornog uživanja prava radnika da budu informisani i konsultovani u okviru svojih preduzetništava, strane su preuzele obavezu da usvoje ili podstaknu mere koje bi omogućile radnicima ili njihovim predstavnicima, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili praksom:

- a) da budu informisani u redovnim intervalima ili u odgovarajućem trenutku i na sveobuhvatan način o ekonomskoj i finansijskoj situaciji u preduzetništvu koje ih zapošljava, podrazumevajući da davanje određenih informacija koje može uticati na samo preduzetništvo može da bude uskraćeno ili poverljivo, i
- b) da budu pravovremeno konsultovani o predloženim odlukama koje bi mogle značajno uticati na interese radnika, posebno o onim odlukama koje bi mogle da imaju značajan uticaj na situaciju u pogledu zapošljavanja u preduzetništvu.

Član 22 — Pravo učešća u odlučivanju o radnim uslovima i radnoj sredini i njihovom poboljšavanju

Da bi se osiguralo delotvorno uživanje prava radnika da učestvuju u odlučivanju o radnim uslovima i radnoj sredini i njihovom poboljšavanju u okviru preduzetništva, države članice su preuzele obavezu da usvoje ili podstaknu mere koje bi omogućile radnicima ili njihovim predstavnicima da, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i praksom, doprinesu:

- a) odlučivanju o radnim uslovima, organizaciji rada i radnoj sredini i njihovom poboljšavanju;
- b) o zaštiti zdravlja i bezbednosti unutar preduzetništva;
- c) organizaciji društvenih i društveno-kulturnih službi i pogodnosti u okviru preduzetništva;
- d) nadzoru nad sprovođenjem regulative u ovim pitanjima.

Član 23 — Pravo starijih lica na društvenu zaštitu

Da bi se obezbedilo delotvorno uživanje prava starijih lica na društvenu zaštitu, države članice preuzimaju obavezu da usvoje ili podstaknu, bilo direktno ili u saradnji sa javnim i privatnim organizacijama, odgovarajuće mere koje imaju za cilj:

— da omoguće starijim licima da ostanu aktivni članovi društva koliko god je to moguće

- a) adekvatnim materijalnim sredstvima koja bi im omogućila da vode dostojanstven život i da igraju aktivnu ulogu u javnom, društvenom i kulturnom životu;
- b) obezbeđivanjem informacija o uslugama i pogodnostima koja su na raspolaganju starijim licima kao i o mogućnostima da ih iskoriste;

— da omoguće starijim licima da odaberu svoj životni stil i da vode nezavisan život u svom porodičnom okruženju koliko god to žele i mogu, tako što bi se

- a) obezbedio smeštaj u skladu sa njihovim potrebama i zdravstvenom stanju ili da im pruže odgovarajuću podršku za adaptaciju njihovog stambenog smeštaja
- b) obezbedila zdravstvena briga i pogodnosti koje su im potrebne;

— da garantuju starijim licima koja žive u ustanovama u kojima im se pruža odgovarajuća nega da, uz puno poštovanje njihove privatnosti, učestvuju u donošenju odluka koje se tiču životnih uslova u tim ustanovama.

Član 24 — Pravo na zaštitu u slučajevima okončanja zaposlenja

Da bi se osiguralo delotvorno uživanje prava radnika na zaštitu u slučajevima okončanja zaposlenja, strane ugovornice se obavezuju da priznaju:

- a) pravo svih radnika da im se zaposlenje ne okonča bez valjanih razloga koji bi se odnosili na njihove sposobnosti ili ponašanje ili zasnivali na operativnim zahtevima preduzetništva, ustrojstva ili službe.
- b) pravo radnika čije je zaposlenje okončano bez odgovarajućeg razloga na adekvatnu nadoknadu ili odgovarajuću pomoć.

U ovom cilju strane se obavezuju da preuzmu da osiguraju da radnici koji smatraju da je njihovo zaposlenje okončano bez valjanog razloga imaju pravo na žalbu nezavisnom telu.

Član 25 — Pravo radnika na zaštitu njihovih potraživanja u slučaju nesolventnosti poslodavca

Da bi se obezbedilo delotvorno uživanje prava radnika na zaštitu njihovih potraživanja u slučaju nesolventnosti njihovog poslodavca, strane ugovornice preuzimaju obavezu da potraživanja radnika koja proizilaze iz ugovora o zaposlenju ili odnosa zaposlenja, budu zajemčena odgovarajućom ustanovom ili nekim drugim efikasnim oblikom garancije.

Član 26 — Pravo na dostojanstvo na poslu

Kako bi se osiguralo delotvorno uživanje prava svih radnika na zaštitu njihovog dostojanstva na poslu, strane preuzimaju obavezu da, u konsultacijama sa organizacijama poslodavaca i radnika:

1. unaprede svest, informisanost i da sprečavaju seksualno zlostavljanje na radnom mestu ili u vezi posla i da preuzmu sve odgovarajuće mere kako bi zaštitile radnike od takvog ponašanja;

2. unaprede svest, informisanost i da sprečavaju takvo ponašanje koje je za osudu ili je izrazito negativno i ofanzivno protiv pojedinačnog radnika na radnom mestu ili u vezi sa poslom kao i da preduzmu sve mere da zaštite radnike od takvog ponašanja.

Član 27 — Pravo radnika koji imaju odgovornost prema članovima svoje porodice na podjednake mogućnosti i jednak tretman

Kako bi se osiguralo delotvorno uživanje prava na jednakost u mogućnostima i tretmanu zaposlenih muškaraca i žena koji imaju odgovornost prema članovima porodice i između takvih i drugih radnika, strane ugovornice se obavezuju:

1. da preuzmu odgovarajuće mere:

a) da osposobe radnike koji imaju odgovornost prema članovima porodice da se zaposle i očuvaju posao, kao i da se ponovo zaposle posle odsustva do kojeg je došlo zbog ove odgovornosti, uključujući i mere u oblasti profesionalnog usmerenja i obuke;

b) da uzmu u obzir njihove potrebe u smislu uslova zapošljenja i socijalnog osiguranja;

c) da razviju ili da unaprede službe, javne ili privatne, posebno u domenu čuvanja dece ili drugih oblika dečje zaštite;

2. da obezbede mogućnost za bilo kog roditelja da dobije odsustvo tokom kojeg bi se starao o detetu, čija bi se dužina i uslovi određivali u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, kolektivnim sporazumima ili praksom;

3. da obezbedi da porodične odgovornosti ne mogu, kao takve, predstavljati valjan razlog okončanja zaposlenja.

Član 28 — Pravo radničkih predstavnika na zaštitu u okviru preduzetništva i na pogodnosti koje su im dodeljene

Kako bi se obezbedilo delotvorno uživanje prava radničkih predstavnika da obavljaju svoje funkcije, strane ugovornice su se obavezale da obezbede da u preduzetništvu:

a) oni uživaju efikasnu zaštitu od akata koji su protiv njih usmereni, kao što je otpuštanje samo zbog toga što imaju status radničkih predstavnika u okviru preduzetništva;

b) dobiju takve odgovarajuće pogodnosti kako bi im se omogućilo da sprovode svoje funkcije brzo i efikasno, pri čemu bi se vodilo računa o industrijskim odnosima zemlje i potrebama, veličini i kapacitetima dotičnog preduzetništva.

Član 29 — Pravo na informisanje i konsultacije u slučajevima kolektivnog otpuštanja

Da bi se osiguralo delotvorno uživanje prava radnika da budu obavešteni i konsultovani u situacijama kolektivnog otpuštanja, strane su preduzele obavezu da osiguraju da poslodavci obaveste i konsultuju radničke predstavnike, blagovremeno i pre nego što dođe do kolektivnog otpuštanja, o načinima i sredstvima da se izbegne kolektivno otpuštanje ili da se ograniči njegovo izbijanje i ublaže njegove posledice, tako što bi se, na primer, pribeglo odgovarajućim socijalnim merama koje bi imale za cilj da posebno olakšaju raspoređivanje dotičnih radnika.

Član 30 — Pravo radnika na zaštitu od siromaštva ili isključenja iz društva

Kako bi se obezbedilo delotvorno uživanje prava na zaštitu od siromaštva i isključenja iz društva, strane se obavezuju:

a) da preduzmu mere, u širem okviru sveobuhvatnog i usklađenog pristupa kako bi se unapredio delotvoran pristup licima koja žive ili su na granici da žive u okolnostima društvenog isključenja ili siromaštva, kao i njihovih porodica na, posebno, zapošljavanje, smeštaj, obuku, obrazovanje, kulturu i socijalnu i medicinsku pomoć;

b) da nadgledaju ove mere kako bi ih po potrebi prilagodile

Član 31 — Pravo na stan

Kako bi se osiguralo delotvorno uživanje prava na stan, strane ugovornice preuzimaju mere koje imaju za cilj:

1. unapređivanje pristupa stambenom smeštaju odgovarajućeg standarda,
2. sprečavanje ili umanjivanje pojave beskućnika, kako bi se ona postepeno uklonila;
3. da učini da cene stambenog smeštaja budu dostupne onima koji nemaju dovoljno sredstava.

Deo III

Član A — Obaveze

1. Uzimajući u obzir član B, svaka od strana ugovornica se obavezala:

a) da smatra deo I ove Povelje kao deklaraciju ciljeva čijem će ostvarenju težiti svim odgovarajućim sredstvima, kako je rečeno u uvodnom stavu ovog dela;

b) da se obavežu na poštovanje makar šest od sledećih devet članova Dela II ove Povelje - članovi 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 i 20.

c) da se obavežu na poštovanje još jednog broja članova ili numerisanih stavova dela II Povelje koji može sama da odabere, pod uslovom da ukupni broj članova ili numerisanih stavova na koje se obaveže nije manji od šesnaest članova ili šezdeset tri numerisana stava.

2. Članovi i stavovi koji su odabrani u skladu sa podstavovima b i c stava 1 ovog člana biće dostavljeni Generalnom sekretaru Saveta Evrope u vreme deponovanja instrumenta ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja.

3. Svaka strana može, u nekom kasnijem trenutku, izjaviti notom koju uputi Generalnom sekretaru da se obavezuje na poštovanje bilo kojim drugim članovima ili numerisanim stavovima Dela II koje još nije prihvatila u skladu sa uslovima stava 1 ovog člana. Ove naknadno preuzete obaveze smatraće se integralnim delom ratifikacije, pristanka ili prihvatanja i proizvediće iste efekte od prvog dana meseca pošto istekne ceo mesec dana od datuma takve notifikacije.

4. Svaka strana će održavati sistem inspekcije rada koji odgovara nacionalnim uslovima.

Član B — Veze sa Evropskom socijalnom poveljom i Dodatnim protokolom iz 1988

1. Nijedna strana ugovornica Evropske socijalne povelje ili strana Dodatnog protokola od 5. maja 1988 ne može ratifikovati, pristupiti ili prihvatiti ovu Povelju a da se ne obaveže na poštovanje makar onih odredaba koje korespondiraju sa odredbama Evropske socijalne povelje i, kada to odgovara, Dodatnog protokola na koje se obavezala.

2. Prihvatanje obaveza na osnovu bilo koje odredbe ove Povelje će, od datuma stupanja na snagu ovih obaveza za dotičnu stranu ugovornicu, uticati na to da prestane primena odgovarajućih odredaba Evropske socijalne povelje i, kada to odgovara, Dodatnog protokola u odnosu na dotičnu stranu ugovornicu, u sučaju kada se ona obavezala na poštovanje jednog ili oba ova instrumenta.

Deo IV

Član C — Nadzor nad primenom obaveza sadržanih u ovoj Povelji

Primena pravnih obaveza sadržanih u ovoj Povelji obavljaće se prema istoj proceduri kao i u slučaju Evropske socijalne povelje.

Član D — Kolektivne tužbe

1. Odredbe Dodatnog protokola uz Evropsku socijalnu povelju koje predviđaju sistem kolektivnih tužbi primenjivaće se na obaveze date ovom Poveljom na države koje su ratifikovale pomenuti Protokol.

2. Svaka država koja nije prihvatila Dodatni protokol uz Evropsku socijalnu povelju koji predviđa sistem kolektivnih tužbi, može, u trenutku kada deponuje instrumente ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja ove Povelje, ili u bilo kom drugom kasnijem trenutku, izjaviti posebnom notom koju uputi Generalnom sekretaru Saveta Evrope da prihvata nadzor nad poštovanjem obaveza sadržanih u ovoj Povelji u skladu sa procedurom koju predviđa pomenuti Protokol.

Deo V

Član E — Nediskriminacija

Uživanje prava predviđenih ovom Poveljom biće obezbeđeno bez ikakve diskriminacije po osnovu rase, boje, pola, jezika, vere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porekla, zdravlja, pripadnosti nacionalnoj manjini, rođenju ili drugom statusu.

Član F — Derogiranje u vreme rata ili javne opasnosti

1. U vreme rata ili druge javne opasnosti koja ugrožava život nacije, bilo koja strana ugovornica može da preduzme mere koje derogiraju njene obaveze prema ovoj Povelji do obima koji je striktno određen okolnostima date situacije, pod uslovom da takve mere nisu nesaglasne sa njenim drugim obavezama prema međunarodnom pravu.

2. Svaka strana ugovornica koja je koristila pravo derogacije će, u razumnom roku, redovno informisati Generalnog sekretara o merama koje je preduzela i o razlozima zašto ih je preduzela. Ona će, takođe, obavestiti Generalnog sekretara kada takve mere prestanu da budu na snazi i kada odredbe Povelje koje je prihvatila ponovo počnu da se primenjuju.

Član G — Ograničenja

1. Kada se prava i principi navedeni u delu I efikasno ostvaruju, a njihovo efikasno ostvarivanje je predviđeno u delu II, oni neće biti podložni nikakvim ograničenjima ili ograničenjima koji nisu predviđena u tim delovima, osim onih koja su predviđena zakonom i neophodna u demokratskom društvu radi zaštite prava i sloboda drugih ili radi zaštite javnog interesa, nacionalne bezbednosti, javnog zdravlja, ili morala.

2. Ograničenja koja su dopustiva prema ovoj Povelji u odnosu na prava i obaveze sadržane u njoj neće se primenjivati ni u jednu drugu svrhu, osim one radi koje su predviđena.

Član H — Odnosi između Povelje i unutrašnjeg prava ili međunarodnih sporazuma

Određbe ove Povelje neće dovoditi u pitanje unutrašnje pravo ili bilo koji bilateralni ili multilateralni ugovor, konvenciju ili sporazum koji su već na snazi, ili mogu stupiti na snagu, a pružaju povoljniji tretman zaštićenim osobama.

Član I — Sprovođenje u život preuzetih obaveza

1. Bez dovođenja u pitanje metoda primene predviđenih ovim članovima, relevantne odredbe članova od 1. do 31. Dela II ove Povelje sprovodiće se u život:

- a) zakonima ili propisima
- b) sporazumima između poslodavaca ili organizacija poslodavaca sa radničkim organizacijama,
- c) kombinacijom ova dva metoda,
- d) ostalim odgovarajućim metodama.

2. Smatraće se da je poštovanje obaveza koje proizilaze iz odredaba stavova 1,2,3,4,5 i 7 člana 2, stavova 4,6 i 7 člana 7, stavova 1,2,3 i 5 člana 10 i članova 21 i 22 dela ove Povelje delotvorno ukoliko se ove odredbe primenjuju u skladu sa stavom 1 ovog člana na veliku većinu dotičnih radnika.

Član J — Amandmani

1. Svaki amandman na delove I i II ove Povelje koji imaju za cilj proširenje prava zajemčenih ovom Poveljom kao i bilo koji amandman na delove od III do VI, koji predlože strana ugovornica ili Vladin komitet, biće prosleđen Generalnom sekretaru Saveta Evrope, koji će ga proslediti članicama Povelje.

2. Svaki amandman predložen u skladu sa odredbama prethodnog stava ispitaće Vladin komitet i podneće usvojeni tekst Komitetu ministara na usvajanje posle konsultacija sa Parlamentarnom skupštinom. Pošto ga usvoji Komitet ministara, ovaj tekst će biti prosleđen stranama ugovornicama na prihvatanje.

3. Svaki amandman na delove I i II ove Povelje stupiće na snagu, u odnosu na one strane koje su ga prihvatile, prvog dana u mesecu posle isteka perioda od mesec dana posle datuma kada su tri strane ugovornice obavestile Generalnog sekretara da su ga prihvatile.

U odnosu na bilo koju stranu koja ga kasnije prihvati, amandman će stupiti na snagu prvog dana u mesecu pošto je istekao period od mesec dana od datuma kada je ta strana obavestila Generalnog sekretara o svom pristanku.

4. Bilo koji amandman na delove od III do VI ove Povelje stupiće na snagu prvog dana meseca pošto protekne period od mesec dana od datuma kada su sve države obavestile Generalnog sekretara da ga prihvataju.

Deo VI

Član K — Potpis, ratifikacija i stupanje na snagu

1. Ova Povelja biće otvorena za potpis državama članicama Saveta Evrope. Može biti ratifikovana, prihvaćena ili odobrena. Instrumenti ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja biće deponovani kod Generalnog sekretara Saveta Evrope.

2. Ova Povelja će stupiti na snagu prvog dana meseca pošto istekne period od mesec dana posle datuma kada tri države članice Saveta Evrope izraze svoj pristanak da se obavežu Poveljom u skladu sa prethodnim stavom.

3. U pogledu svake države članice koja kasnije izjavi svoju spremnost da se obaveže na poštovanje Povelje, ona će stupiti na snagu prvog dana meseca posle isteka perioda od mesec dana posle datuma deponovanja njenih instrumenata ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja.

Član L — Teritorijalna primena

1. Ova Povelja primenjivaće se na matičnu teritoriju svake strane ugovornice. Svaka potpisnica može, u vreme potpisivanja ili deponovanja instrumenata ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja, da deklaracijom upućenom Generalnom sekretaru Saveta Evrope odredi teritoriju koju će smatrati svojom matičnom teritorijom za ovu svrhu.

2. Svaka strana ugovornica može, u vreme potpisivanja ili deponovanja instrumenata ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja ove Povelje, ili u bilo kom kasnijem trenutku, da putem notifikacije upućene Generalnom sekretaru Saveta Evrope izjavi da će se Povelja proširiti u celini ili delimično na teritoriju koja nije matična ili na teritorije koje se određene navedenom deklaracijom za čije je međunarodne odnose ona odgovorna ili za koje preuzima međunarodnu odgovornost. Ona će u deklaraciji odrediti članove ili stavove dela II Povelje koje prihvata kao obavezujuće u pogledu teritorija navedenih u deklaraciji.

3. Povelja će se proširiti na teritoriju ili teritorije navedene u gorepomenutoj deklaraciji počev od prvog dana meseca posle isteka perioda od mesec dana od datuma kada je Generalni sekretar primio notifikaciju takve deklaracije.

4. Svaka strana ugovornica može kasnije izjaviti notifikacijom upućenom Generalnom sekretaru Saveta Evrope da u pogledu jedne ili više teritorija na koje je Povelja proširena u skladu sa stavom 2 ovog člana, ona prihvata kao obavezujuće sve članove ili numerisane stavove koje još nije prihvatila u pogledu te teritorije ili tih teritorija. Takve obaveze date naknadno smatraće se integralnim delom originalne deklaracije u pogledu teritorije o kojoj je reč, i imaće isti efekat od prvog dana meseca posle isteka perioda od mesec dana posle datuma notifikacije Generalnom sekretaru.

Član M — Otkazivanje

1. Svaka strana ugovornica može otkazati Povelju tek na kraju petogodišnjeg perioda od datuma kada je Povelja za nju stupila na snagu, ili na kraju svakog narednog perioda od dve godine i, u svakom slučaju, šest meseci posle obaveštenja Generalnog sekretar Saveta Evrope, a on će o tome obavestiti druge strane ugovornice.

2. Svaka strana ugovornica može u skladu sa odredbama navedenim u prethodnim stavovima da otkáže svaki član ili stav dela II ove Povelje koji je usvojila, pod uslovom da broj članova ili stavova koji obavezuju stranu ugovornicu nikada nije manji od šesnaest u prethodnom i šezdeset tri u potonjem slučaju, kao i da će ovaj broj članova ili stavova i dalje podrazumevati članove koje je strana ugovornica odabrala medju onima koji su posebno pomenuti u članu A, stav 1, podstav (b).

3. Svaka strana ugovornica može da otkáže postojeću Povelju ili bilo koji od njenih članova ili stavova iz Dela II Povelje, pod uslovima navedenim u stavu 1 ovog člana u pogledu bilo koje teritorije na koju je pomenuta Povelja primenjiva deklaracijom koja je data u skladu sa stavom 2 člana L.

Član N — Dodatak

Dodatak ovoj Povelji biće njen integralni deo.

Član O — Notifikacije

Generalni sekretar Saveta Evrope obavestiće države članice Saveta Evrope i Generalnog direktora Međunarodne organizacije rada o:

- a) svakom potpisu,
- b) svakom deponovanju instrumenata ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja
- c) svakom datumu stupanja na snagu ove Povelje u skladu sa članom K
- d) svakom deklaracijom datom u primeni članova A, stavova 2 i 3, D, stavova 1 i 2, F, stava 2 i L stavova 1, 2, 3 i 4,
- e) svakom amandmanu u skladu sa članom J
- f) svakom otkazivanju u skladu sa članom M
- g) svakom drugom aktu, notifikaciji ili dopisu u vezi sa ovom Poveljom.

Kao svedoci, dolepotpisani, propisno ovlašćeni predstavnici, potpisali su ovu izmenjenu Povelju.

Sačinjeno u Strazburu, 3. maja 1996. godine na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu su oba teksta podjednako verodostojna, u jednom primerku koji će biti deponovan u arhiv Saveta Evrope. Generalni sekretar će dostaviti overenu kopiju svakoj državi članici Saveta Evrope i Generalnom direktoru Međunarodne organizacije rada.

Dodatak izmenjenoj Evropskoj socijalnoj povelji

Obim izmenjene Evropske socijalne povelje u pogledu zaštićenih lica

1. Ne dovodeći u pitanje član 12, stav 4 i član 13, stav 4, osobe koje štite članovi od 1 do 17 i od 20 do 31 podrazumevaju i strance samo dok su državljani drugih država članica koji imaju zakonitu dozvolu boravka ili redovan radni odnos u okviru teritorije dotične države, podrazumevajući da bi ove članove trebalo tumačiti u svetlu odredaba članova 18 i 19.

This interpretation would not prejudice the extension of similar facilities to other persons by any of the Parties.

2. Svaka strana će dodeliti licima koja imaju položaj izbeglica prema Konvenciji o statusu izbeglica koja je potpisana 28. jula 1951. godine u Ženevi i Protokolu od 31. januara 1967. godine i zakonito borave na njoj teritoriji najpovlašćeniji mogući tretman, a u svakom slučaju ne slabiji od položaja u skladu sa obavezama koje su prihvatile države članice pomenute Konvencije i u skladu sa svim ostalim međunarodnim instrumentima koji se primenjuju na ove izbeglice.

3. Svaka strana će dodeliti licima bez državljanstva u smislu Konvencije o statusu lica bez državljanstva, sačinjene u Njujorku 28. septembra 1954. godine, i koji zakonito borave na njoj teritoriji najpovoljniji mogući tretman, a u svakom slučaju ne manje povoljan od tretmana u skladu sa obavezama koje su strane

prihvatile u skladu sa pomenutim instrumentom i ostalim međunarodnim instrumentima koji se primenjuju na lica bez državljanstva.

Deo I, stav 18 i Deo II, član 18, stav 1

Smatra se da se ove odredbe ne odnose na pitanje ulaska na teritorije strana ugovornica i da ne dovode u pitanje odredbe Evropske konvencije o nastanjivanju koja je potpisana u Parizu 13. decembra 1955. godine.

Deo II

Član 1, stav 2

Ova odredba neće biti tumačena kao zabrana ili ovlašćenje bilo kakve bezbednosne sindikalne klauzule ili prakse.

Član 2, stav 6

Strane mogu osigurati da ove odredbe neće biti primenjivane:

- a) na radnike koji imaju ugovorni odnos ili odnos zaposlenja čija ukupna dužina ne prelazi jedan mesec i/ili sa radnom nedeljom koja nije duža od osam časova.
- b) kada je ugovor ili odnos zaposlenja uzročne ili specifične prirode ukoliko je, u ovim slučajevima neprimenjivanje opravdano objektivnim razlozima.

Član 3, stav 4

Smatra se da će se, radi ispunjenja ovih odredaba, funkcije, organizacije i uslovi ovih usluga utvrđivati nacionalnim zakonima i propisima, kolektivnim porazumima ili na druge načine koji odgovaraju nacionalnim uslovima.

Član 4, stav 4

Smatra se da ova odredba neće zabraniti hitno otpuštanje u slučaju ozbiljnih prekršaja.

Član 4, stav 5

Smatra se da strana ispunjava obaveze koje podrazumeva ovaj stav ukoliko se ne dozvoljava da velika većina radnika trpi smanjenje plata na osnovu zakona ili kolektivnog ugovora ili samovoljne ocene, uz izuzetak onih lica koja nisu pokrivena ovom odredbom.

Član 6, stav 4

Smatra se da svaka strana može, koliko se to na nju odnosi, da reguliše uživanje prava na štrajk zakonom, pod uslovom da bilo koje drugo ograničenje dotičnog prava može da bude opravdano u skladu sa uslovima koje predviđa član 6.

Član 7, stav 2

Ova odredba ne sprečava strane da u svom zakonodavstvu predvide da mlade osobe koje još nisu dosegle minimalni predviđeni uzrast mogu obavljati rad samo ukoliko je takav rad apsolutno neophodan za njihovu profesionalnu obuku i kada se taj rad sprovodi u skladu sa uslovima koje su propisale nadležne vlasti a kada su preuzete mere da se zaštite zdravlje i bezbednost ovih mladih osoba.

Član 7, stav 8

Smatra se da strana ispunjava obavezu predviđenu ovim stavom ukoliko ispunjava duž ova obaveze tako što će zakonom predvideti da velika većina osoba mlađih od osamnaest godina neće biti angažovana na noćnom radu.

Član 8, stav 2

Ova odredba neće biti tumačena kao da uspostavlja apsolutnu zabranu. Izuzeci su mogući, na primer, u sledećim slučajevima:

a) ako je zaposlena žena kriva za nepravilnosti koje opravdavaju prestanak zaposlenja

b) ako je dotično preduzetništvo prestalo da postoji

c) ako je istekao period koji je predviđen ugovorom o zaposlenju.

Član 12, stav 4

Reči "zavisno od uslova postavljenih takvim sporazumima" u uvodu ovog stava upotrebljene su da podrazumevaju da se između ostalog da u pogledu pogodnosti koje su dostupne nezavisno od doprinosa od osiguranja, strana može zahtevati okončanje propisanog vremena boravka pre nego što se dodele takve pogodnosti državljanima drugih strana.

Član 13, stav 4

Vlade koje nisu članice Evropske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći mogu ratifikovati Povelju u odnosu na ovaj stav ako obezbede državljanima drugih strana tretman koji je u skladu sa odredbama pomenute Konvencije.

Član 16

Smatra se da zaštita predviđena ovom odredbom podrazumeva porodice sa jednim roditeljem.

Član 17

Smatra se da ova odredba štiti sve osobe mlađe od osamnaest godina, osim ako se prema zakonu koji se primenjuje na decu većina ostvaruje ranije, ne dovodeći u pitanje ostale posebne odredbe Povelje, posebno član 7.

Ovo ne podrazumeva obavezu da se obezbedi obavezno obrazovanje do gorepomenutog uzrasta.

Član 19, stav 6

Radi primene ove odredbe, podrazumeva se da izraz "porodica stranog radnika" obuhvata makar bračnog druga i decu koja nisu u braku, sve dok se smatraju maloletnicima u državi u kojoj su i dok zavise od radnika migranata.

Član 20

1. Smatra se da pitanja socijalnog osiguranja, kao i druge odredbe koje se odnose na doprinose u slučaju nezaposlenosti, starosti i opstanka, mogu da budu isključene iz obima ovog člana.

2. Odredbe koje se odnose na zaštitu žena, posebno u pogledu trudnoće, porođaja i perioda posle rođenja deteta, neće se smatrati diskriminacijom o kojoj se govori u ovom članu.

3. Ovaj član neće sprečiti usvajanje posebnih mera koje imaju za cilj uklanjanje de facto nejednakosti.

4. Posao koji se, zbog svoje prirode ili konteksta u kojem se sprovodi, može poveriti samo osobi određenog pola, može biti isključen iz obima ovog člana ili nekih njegovih odredaba. Ova odredba se ne može tumačiti kao zahtev državama da u svoje zakone ili propise unesu listu poslova koji, zbog svoje prirode ili konteksta u kojem se sprovode, mogu biti rezervisani za osobe određenog pola.

Članovi 21 i 22

1. Radi primene ovih članova izraz "radnički predstavnici" označava lica koja kao takve priznaju nacionalno zakonodavstvo ili praksa.

2. Izraz "nacionalno zakonodavstvo ili praksa" obuhvata, prema konkretnoj prilici, pored zakona i propisa, kolektivne sporazume, ostale sporazume između poslodavaca i radnika, običaje, kao i relevantnu sudsku praksu.

3. Radi primene ovih članova izraz "preduzetništvo" podrazumeva skup raznih komponenti, sa ili bez pravne ličnosti, koje proizvode dobra ili usluge radi finansijske dobiti i sa sposobnošću da odredi sopstvenu tržišnu politiku.

4. Smatra se da verske ustanove i njihove institucije mogu da budu isključene iz primene ovih članova, čak i ako se prihvati da su ove ustanove "preduzetništva" u okviru značenja predviđenog stavom 3. Organizacije koje sprovode aktivnosti koje su inspirisane određenim idealima ili rukovođene određenim moralnim konceptima, idealima ili konceptima koji su zaštićeni nacionalnim zakonodavstvom, mogu se isključiti iz primene ovih članova do stepena potrebnog da se zaštiti orijentacija preduzetništva.

5. Ukoliko se u državi prava sadržana u ovim članovima uživaju u različitim organizacijama i preduzetništvima, smatra se da dotična država ispunjava obaveze koje proizilaze iz ovih odredaba.

6. Strane mogu da isključe iz obima primene ovih članova ona preduzetništva koja zapošljavaju manje od određenog broja radnika, što se određuje nacionalnim zakonima ili praksom.

Član 22

1. Ova odredba ne pogađa ni ovlašćenja ni obaveze država u pogledu usvajanja zdravstvenih ili bezbednosnih propisa na radnom mestu, niti ovlašćenja ili odgovornosti tela koja se bave nadzorom nad njihovom primenom.

2. Izraz "društvene i društveno-kulturne službe i pogodnosti" podrazumeva da se odnosi na društvene i društveno/kulturne pogodnosti za radnike koje obezbeđuju neka preduzetništva kao što su socijalna pomoć, sportski tereni, prostorije za majke s decom, biblioteke, dečji kampovi za odmor i drugo.

Član 23, stav 1

Da bi se primenio ovaj stav, izraz "dok god je moguće" odnosi se na fizičke, psihološke i intelektualne kapacitete starijih lica.

Član 24

1. Smatra se da za potrebe ovog člana izraz "okončanje zaposlenja" ili "okončano" znači okončanje zaposlenja na inicijativu poslodavca.

2. Smatra se da ovaj član pokriva sve radnike, ali da strane mogu da isključe deo ili celokupnu zaštitu sledećih kategorija zaposlenih lica:

a) radnike koji su angažovani ugovorom o zaposlenju na određen period ili za određeni zadatak

b) radnike koji prolaze kroz probni rad ili kvalifikacioni period zaposlenja, pod uslovom da je ovo određeno unapred i na razuman rok trajanja.

c) radnike koji su angažovani za poseban zadatak ili na kraći period

3. Radi primene ovog člana, sledeći razlozi neće predstavljati valjane osnove za okončanje zaposlenja

a) članstvo u sindikatu ili sindikalne aktivnosti van radnog vremena ili, uz pristanak poslodavca, u radno vreme

- b) traženje službe, ako se deluje ili se delovalo u svojstvu radničkog predstavnika
- c) podnošenje žalbe ili učešće u postupku protiv poslodavca u kojem se navode kršenja propisa ili obraćanje nadležnim upravnim vlastima,
- d) rasa, boja, pol, bračni status, porodične odgovornosti, trudnoća, vera, političko mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo,
- e) roditeljsko odsustvo,
- f) privremeno odsustvo sa posla usled bolesti ili povrede.

4. Smatra se da će nadoknada ili druga adekvatna pomoć u slučaju okončanja zaposlenja bez valjanih razloga biti određena nacionalnim zakonima ili propisima, kolektivnim sporazumima ili na drugi način koji odgovara nacionalnim uslovima.

Član 25

1. Smatra se da kompetentne nacionalne vlasti mogu, posle konsultacija sa organizacijama poslodavaca i radnika, isključiti određene kategorije radnika iz zaštite koju obezbeđuje ovaj član zbog posebne prirode odnosa zaposlenja.

2. Smatra se da definiciju izraza "nesolventnost" mora da odredi nacionalni zakon ili praksa.

3. Radnička potraživanja o kojima govori ova odredba mogu da uključe barem:

a) radnička potraživanja plata koje se odnose na propisani period, koji ne sme da bude kraći od tri meseca prema sistemu privilegija niti od osam nedelja prema garantovanom sistemu, pre nesolventnosti ili okončanja zaposlenja;

b) radničko potraživanje za plaćene praznične dane, koje je rezultat rada obavljenog tokom godine u kojoj je došlo do nesolventnosti ili okončanja zaposlenja

c) radnička potraživanja u odnosu na iznose u pogledu drugih tipova plaćenog odsustva koje se odnosi na određeni period, koji neće biti kraći od tri meseca prema sistemu privilegija niti kraći od šest nedelja prema garantovanom sistemu, pre insolventnosti ili okončanja zaposlenja

4. Nacionalni zakoni ili propisi mogu da ograniče zaštitu radničkih potraživanja na propisani iznos, koji će biti na društveno prihvatljivom nivou.

Član 26

Smatra se da ovaj član ne zahteva usvajanje novih zakona.

Smatra se da stav 2 ne pokriva seksualno zlostavljanje.

Član 27

Smatra se da se ovaj član primenjuje na muškarce i žene koji imaju porodičnu odgovornost prema svojoj izdržavanoj deci, kao i prema drugim članovima porodice kojima je očigledno potrebna njihova briga ili podrška kada su takve odgovornosti ograničene njihovim sposobnostima da pripreme, otpočnu ili unaprede ekonomsku aktivnost ili učestvuju u njoj. Izraz, "izdržavana deca" ili "ostali članovi njihovih neposrednih porodica kojima je očigledno potrebna njihova briga ili podrška" podrazumeva lica koja kao takva definiše nacionalno zakonodavstvo dotične države.

Članovi 28 i 29

Da bi se primenio ovaj član, izraz "radnički predstavnici" označava lica koja su kao takva priznata u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili praksom.

Deo III

Smatra se da Povelja sadrži pravne obaveze međunarodnog karaktera , čije je sprovođenje u život pod isključivim nadzorom predviđenim delom IV.

Član A, stav 1

Smatra se da numerisani stavovi mogu da obuhvate članove koji se sastoje od samo jednog stava.

Član B, stav 2

U cilju sprovođenja u život stava 2 člana B, odredbe izmenjene Povelje korespondiraju s odredbama Povelje sa istim brojem stava i člana uz izuzetak:

a) člana 3, stav 2 izmenjene Povelje koji korespondira sa članom 3, stavovima 1 i 3 Povelje.

b) člana 3, stava 3 izmenjene Povelje koji korespondira sa članom 3, stavovima 2 i 3 Povelje,

c) člana 10, stav 5 izmenjene Povelje koji korespondira sa članom 10, stav 4 Povelje

d) člana 17, stav 1 izmenjene Povelje, koji korespondira sa članom 17 Povelje.

Deo V

Član E

Diferencirani tretman koji se zasniva na objektivnom i razumnom opravdanju neće se smatrati diskriminatorским.

Član F

Izraz "u vreme rata ili druge javne opasnosti" podrazumevaće i pretnju miru.

Član I

Smatra se da se radnici koji su isključeni u skladu sa dodatkom članovima 21 i 22, ne uzimaju u obzir prilikom određivanja broja dotičnih radnika.

Član J

Izraz "amandman" biće proširen tako da pokrije dodatak novih članova Povelje

Konvencija 155

KONVENCIJA O ZAŠTITI NA RADU, ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI I RADNOJ SREDINI

Generalna konferencija Međunarodne organizacije rada,
Koja je u Ženevi sazvaao Administrativni savet Međunarodnog biroa rada i koja se sastala na 67. zasedanju 3. juna 1981. godine,
Pošto je odlučila da usvoji određene predloge o zaštiti na radu, zdravstvenoj zaštiti i radnoj sredini, što je 6. tačka dnevnog reda zasedanja i
Pošto je odlučila da ovi predlozi budu sačinjeni u formi međunarodne konvencije, usvaja 22. juna 1981. godine sledeću konvenciju, pod nazivom Konvencija o zaštiti na radu i zdravstvenoj zaštiti, 1981.

I. OBLAST PRIMENE I DEFINICIJE

Član 1.

1. Ova konvencija primenjuje se na sve grane privredne delatnosti.
2. Članica koja ratifikuje ovu konvenciju može, posle konsultacija, u najranijoj mogućoj fazi, sa zainteresovanim organizacijama poslodavaca i radnika, da isključi iz svoje primene, delimično ili u celini, određene grane privredne delatnosti, kao što su pomorska plovidba ili ribarenje, u kojima se javljaju posebni problemi suštinskog karaktera.
3. Svaka članica koja ratifikuje ovu konvenciju treba u svom prvom izveštaju o primeni konvencije, koji podnosi na osnovu člana 22. Ustava Međunarodne organizacije rada, da navede sve grane koje su isključene shodno stavu 2. ovog člana obrazlažući ta isključenja i opisujući mere koje su preduzete da se obezbedi odgovarajuća zaštita radnika u isključenim granama, a u kasnijim izveštajima treba da navede napredak postignut u cilju šire primene.

Član 2.

1. Ova konvencija primenjuje se na sve radnike u obuhvaćenim granama privredne delatnosti.
2. Članica koja ratifikuje ovu konvenciju može, posle konsultacija, u najranijoj mogućoj fazi sa zainteresovanim organizacijama poslodavaca i radnika, da isključi iz svoje primene, delimično ili u celini, ograničene kategorije radnika u odnosu na koje postoje posebne teškoće.
3. Svaka članica koja ratifikuje ovu konvenciju treba u svom prvom izveštaju o primeni Konvencije, koji se podnosi da navede, na osnovu člana 22. Ustava Međunarodne organizacije rada, sve ograničene kategorije radnika koje su isključene shodno stavu 2. ovog člana, obrazlažući to isključenje, a u kasnijim izveštajima treba da navede napredak postignut u cilju šire primene.

Član 3.

Za svrhe ove konvencije:

- (a) izraz "grane privredne delatnosti" obuhvata sve grane u kojima su radnici zaposleni, uključujući i javne službe;
- (b) izraz "radnici" obuhvata sva zaposlena lica, uključujući i državne službenike;
- (c) izraz "radno mesto" obuhvata sva mesta na kojima je potrebno da radnici budu ili da dođu do njih zbog svog posla, a koja su pod direktnom ili indirektnom kontrolom poslodavaca;
- (d) izraz "propisi" obuhvata sve odredbe kojima su nadležni organ, odnosno organi dali snagu zakona;
- (e) izraz "zdravlje" u odnosu na rad, ne ukazuje samo na odsustvo bolesti, odnosno slabosti nego i na fizičke i mentalne elemente koji utiču na zdravlje, a koji su direktno povezani sa higijensko-tehničkom zaštitom na radu.

II. PRINCIPI NACIONALNE POLITIKE

Član 4.

1. Svaka članica treba, u skladu s nacionalnim uslovima i praksom i u konsultacijama sa najreprezentativnijim organizacijama poslodavaca i radnika, da formuliše, sprovodi i periodično revidira jedinstvenu nacionalnu politiku o zaštiti na radu, zdravstvenoj zaštiti i radnoj sredini.

2. Cilj nacionalne politike treba da bude sprečavanje nesreća i povreda, te zdravstvenih oštećenja koja proističu iz rada ili su povezana sa ili nastanu na radu, na način da se na najmanju moguću meru svedu, koliko je to opravdano izvodivo, uzroci rizika prisutni u radnom okruženju.

Član 5

Nacionalnom politikom iz člana 4 ove Konvencije, treba da se obuhvate i da se utiče na one oblasti koje se odnose na zaštitu i zdravlje na radu i radno okruženje, odnosno:

- (a) dizajniranje, testiranje, izbor, zamenu, ugrađivanje, raspoređivanje, upotrebu i održavanje materijalnih komponenti rada (radna mesta, radno okruženje; alati, mašine i oprema, hemijske, fizičke i biološke supstance i agensi, postupci u radu);
- (b) odnose koji postoje između materijalnih komponenti rada i lica koja obavljaju i nadgledaju rad, i prilagodavanje mašina, opreme, radnog vremena, organizacije rada i postupaka u radu fizičkim i mentalnim sposobnostima radnika;
- (c) obuka, i neophodno usavršavanje, kvalifikacija i motivisanost lica koja se bave, u bilo kojem svojstvu, postizanjem odgovarajućih nivoa zaštite i zdravlja na radu;
- (d) komunikacija i saradnja na svim nivoima radnih celina i preduzeća i na svim nivoima na kojima je to neophodno, sve do nacionalnog nivoa;
- (e) zaštita radnika i radničkih predstavnika od disciplinarnih mera, koja proističe iz pravilnog postupanja radnika u skladu sa nacionalnom politikom iz člana 4 ove Konvencije.

Član 6

Nacionalnu politiku iz člana 4 ove Konvencije treba formulisati tako da se vidi kakve sve uloge i odgovornosti u zaštiti i zdravlju na radu i u vezi sa radnim okruženjem, imaju organi vlasti,

poslodavci, radnici i ostali, i istovremeno treba uzeti u obzir komplementarni karakter tih odgovornosti i neoficijalne uslove i praksu.

Član 7

Stanje u kojem se nalaze zaštita i zdravlje na radu i uslovi rada treba da budu predmet analize koja će se izvoditi u odgovarajućim vremenskim razmacima, koja će se odnositi na ili celokupno stanje u datoj oblasti ili u pojedinim njenim delovima, sa ciljem da se otkriju i utvrde glavni problemi koji u toj oblasti postoje, da se razviju modeli za njihovo efikasno rešavanje, utvrdi po kom redosledu važnosti kakve akcije treba preduzimati, te da se dobiju rezultati evaluacije.

DEO III. DELOVANJE NA NACIONALNOM NIVOU

Član 8.

Svaka članica treba, zakonom, odnosno propisom ili na bilo koji drugi način, koji je saglasan sa nacionalnim uslovima i praksom i u konsultacijama sa zainteresovanim organizacijama poslodavaca i radnika, da preduzima mere koje mogu biti potrebne za primenu člana 4. ove konvencije.

Član 9.

1. Primenu zakona i propisa o zaštiti na radu, zdravstvenoj zaštiti i radnoj sredini treba obezbediti odgovarajućim i pogodnim sistemom inspekcije.
2. U sistemu kontrole treba predvideti odgovarajuće kazne za kršenje zakona i propisa.

Član 10.

Treba preduzeti mere za usmeravanje poslodavaca i radnika da bi im se pomoglo u ispunjavanju zakonskih obaveza.

Član 11.

Da bi se sprovodila u delo politika iz člana 4. ove konvencije, nadležni organ, odnosno organi treba da obezbede progresivno obavljanje sledećih zadataka:

- (a) utvrđivanje, kad to karakter i stepen opasnosti zahtevaju, uslova projektovanja gradnje i situacionog plana preduzeća, početak njihovog rada, glavne izmene koje utiču na njih i promene u njihovoj nameni, bezbednost tehničke opreme koja se koristi na radu, kao i primenu postupka koje su utvrdili nadležni organi;
- (b) određivanje radnih procesa, supstancija i agenasa izlaganje kojima treba da bude zabranjeno, ograničeno ili uslovljeno odobrenjem, odnosno kontrolom nadležnog organa, odnosno nadležnih organa; treba uzeti u obzir i opasnost po zdravlje koja je posledica istovremenog izlaganja nekoliko supstancijama ili agensima;
- (c) utvrđivanje i primena postupka za prijavljivanje nesreća na radu i profesionalnih oboljenja od strane poslodavaca i, gde to odgovara,

ustanova osiguranja i ostalih direktno zainteresovanih, kao i izrada godišnjih statistika o nesrećama na radu i profesionalnim oboljenjima;

(d) sprovođenje anketa tamo gde su nesreće na radu, profesionalna oboljenja i ostale povrede do kojih dođe u toku rada ili u vezi sa radom najverovatnije posledica teške situacije;

(e) objavljivanje, svake godine, informacija o merama koje su preduzete saglasno politici iz člana 4. ove konvencije i o nesrećama na radu, profesionalnim oboljenjima i svim drugim povredama do kojih dođe u toku rada ili u vezi sa radom;

(f) uvođenje, odnosno razvoj, u skladu sa nacionalnim uslovima i mogućnostima, sistema istraživanja hemijskih, fizičkih ili bioloških agenasa sa stanovišta opasnosti za zdravlje radnika.

Član 12.

Treba preduzeti mere, u skladu sa nacionalnim zakonom i praksom, kojima bi se obezbedilo da se oni koji projektuju, proizvode, uvoze, obezbeđuju ili prenose mašine, opremu ili supstancije za profesionalne svrhe:

- (a) uvere da, ako je to izvodljivo, mašine, oprema ili supstancije ne predstavljaju opasnost za bezbednost i zdravlje onih koji ih pravilno koriste;
- (b) da stave na raspolaganje informacije o pravilnom instalisanju i korišćenju mašina i opreme i pravilnom korišćenju supstancija i informacije o opasnostima koje predstavljaju mašine i oprema i opasnim svojstvima hemijskih supstancija i fizičkih i bioloških agenasa ili proizvoda, kao i uputstva o tome kako izbeći poznate opasnosti;
- (c) da proučavaju i istražuju ili na neki drugi način prate naučna i tehnička znanja potrebna da bi se ispunili uslovi iz podstavova (a) i (b) ovog člana.

Član 13.

Radnik koji je napustio radno mesto kad ima opravdan razlog da veruje da postoji neposredna i ozbiljna opasnost za njegov život, odnosno zdravlje treba da bude zaštićen od neopravdanih posledica u skladu sa nacionalnim uslovima i praksom.

Član 14.

Treba preduzeti mere, na način koji odgovara nacionalnim uslovima i praksi, kako bi se podsticalo uključivanje pitanja zaštite na radu, zdravstvene zaštite i radne sredine na svim nivoima obrazovanja i obuke, uključujući i više tehničko, medicinsko i stručno obrazovanje, na način koji zadovoljava potrebe svih radnika za obukom.

Član 15.

1. Da bi se obezbedila povezanost politike iz člana 4. ove konvencije i mera za njenu primenu, svaka članica treba, posle konsultacija, u najranijoj mogućoj fazi, sa najreprezentativnijim organizacijama poslodavaca i radnika i sa drugim ustanovama, zavisno od slučaja, da preduzima mere koje odgovaraju nacionalnim uslovima i praksi kako bi se obezbedila potrebna koordinacija između raznih organa i tela zaduženih za primenu drugog i trećeg dela ove konvencije.
2. Kad god to okolnosti zahtevaju i nacionalni uslovi i praksa dozvoljavaju, ove mere treba da obuhvate i osnivanje jednog centralnog organa.

IV. MERE NA NIVOU PREDUZEĆA

Član 16.

1. Od poslodavaca treba zahtevati da obezbede, koliko je to izvodljivo, da radna mesta, mašine, oprema i procesi pod njihovom kontrolom budu bezbedni i bez opasnosti za zdravlje.
2. Od poslodavaca treba zahtevati da obezbede, koliko je to izvodljivo, da hemijske, fizičke i biološke supstancije i agensi koji su pod njihovom kontrolom budu bez opasnosti za zdravlje kad se preduzmu određene mere zaštite.
3. Od poslodavaca treba zahtevati da obezbede, gde je to potrebno, odgovarajuću zaštitnu odeću i opremu da bi se predupredile, koliko je to razumno i izvodljivo, opasnosti od nesreća ili štetne posledice po zdravlje.

Član 17.

Kad god dva ili više preduzeća obavljaju poslove istovremeno na jednom radnom mestu ona treba da saraduju na primeni odredaba ove konvencije.

Član 18.

Od poslodavaca treba zahtevati da predvide, gde god je to potrebno, mere za rešavanje bitnih slučajeva i nesreća, uključujući i odgovarajuće aranžmane za pružanje pravne pomoći.

Član 19.

Na nivou preduzeća treba preduzeti mere:

- (a) da radnici, u toku obavljanja svog rada, saraduju na ispunjavanju obaveza koje ima njihov poslodavac;
- (b) da predstavnici radnika u preduzećima saraduju sa poslodavcem u oblasti zaštite na radu i zdravstvene zaštite;
- (c) da se predstavnicima radnika u preduzeću daju odgovarajuće informacije o merama koje je preduzeo poslodavac da obezbedi njihovu zaštitu na radu i zdravstvenu zaštitu i da mogu da konsultuju svoje predstavničke organizacije o tim informacijama, pod uslovom da ne otkrivaju poslovne tajne;
- (d) da se radnicima i njihovim predstavnicima u preduzeću obezbedi odgovarajuća obuka u oblasti zaštite na radu i zdravstvene zaštite;
- (e) da se radnicima ili njihovim predstavnicima i, zavisno od slučaja, njihovim predstavničkim organizacijama u preduzeću omogući, u skladu sa nacionalnim zakonima i praksom, da razmotre sve aspekte zaštite na radu povezane sa njihovim radom, kao i da ih poslodavac konsultuje o tim pitanjima; za tu svrhu mogu se, uz zajednički sporazum, u preduzeće dovesti spoljni tehnički savetnici;

(f) da radnik odmah prijavi svom neposrednom pretpostavljenom svaku situaciju za koju ima objektivnih razloga da veruje da predstavlja neposrednu i ozbiljnu opasnost za njegov život ili zdravlje; dok poslodavac ne preduzme mere da se to ispravi, ako je potrebno, on ne može da zahteva od radnika da se vrate na mesto rada ako i dalje postoji stalna neposredna i ozbiljna opasnost za život ili zdravlje.

Član 20.

Saradnja između poslodavaca i radnika, odnosno njihovih predstavnika u preduzeću treba da predstavlja osnovni element organizacionih i ostalih mera preduzetih shodno čl. 16. do 19. ove konvencije.

Član 21.

Mere zaštite na radu i zdravstvene zaštite ne treba da povlače nikakve troškove za radnike.

V. ZAVRŠNE ODREDBE

Član 22.

Ovom konvencijom se ne revidira ni jedna međunarodna konvencija ili preporuka o radu.

Član 23.

Formalna ratifikacija ove konvencije dostavlja se generalnom direktoru Međunarodnog biroa rada radi registracije.

Član 24.

1. Ova konvencija obavezuje samo one članice Međunarodne organizacije rada čiju je ratifikaciju registrovao generalni direktor.
2. Konvencija stupa na snagu 12 meseci od datuma kad je generalni direktor registrovao ratifikacije dve članice.
3. Posle toga, ova konvencija stupa na snagu, za svaku članicu, 12 meseci od datuma registrovanja njene ratifikacije.

Član 25.

1. Članica koja je ratifikovala ovu konvenciju može da je otkáže po isteku deset godina od datuma kad je prvi put stupila na snagu, aktom koji se dostavlja generalnom direktoru Međunarodnog biroa rada radi registracije. To otkazivanje stupa na snagu po isteku jedne godine od datuma registracije Konvencije.
2. Svaka članica koja je ratifikovala ovu konvenciju i koja u toku godine koja sledi posle isteka perioda od deset godina pomenutog u prethodnom stavu ne iskoristi pravo na otkazivanje predviđeno ovim članom, biće obavezna za sledeći period od deset godina, a posle toga može da otkáže ovu konvenciju po isteku svakog desetogodišnjeg perioda pod uslovima predviđenim ovim članom.

Član 26.

1. Generalni direktor Međunarodnog biroa rada treba da obavesti sve članice Međunarodne organizacije rada o registrovanju svih ratifikacija i otkazivanja koje su mu dostavile članice Organizacije.
2. Kad bude obavestavao članice Organizacije o registrovanju druge ratifikacije koja mu je dostavljena, generalni direktor će skrenuti pažnju članicama organizacije na datum stupanja Konvencije na snagu.

Član 27.

Generalni direktor Međunarodnog biroa rada dostavlja generalnom sekretaru Ujedinjenih nacija, radi registracije, u skladu sa članom 102. Povelje Ujedinjenih nacija sve podatke o svim ratifikacijama i otkazivanjima koje je on registrovao u skladu sa odredbama prethodnih članova.

Član 28.

Kad to bude smatrao potrebnim, Administrativni savet Međunarodnog biroa rada će podneti Generalnoj konferenciji izveštaj o primeni ove konvencije i razmotriće da li je poželjno da se na dnevni red Konferencije stavi pitanje njene celovite ili delimične revizije.

Član 29.

1. Ako Konferencija usvoji novu konvenciju kojom se revidira ova konvencija, u celini ili delimično, onda, ukoliko se novom konvencijom drugačije ne predviđa:
 - (a) ratifikovanje nove konvencije kojom se vrši revizija povlači ipso jure neposredno otkazivanje ove konvencije, bez obzira na odredbe člana 25, ako i kada nova konvencija kojom se vrši revizija stupi na snagu;
 - (b) od datuma stupanja na snagu nove konvencije kojom se vrši revizija, ova konvencija prestaje da bude otvorena članicama za ratifikaciju.
2. Ova konvencija u svakom slučaju ostaje na snazi u svom sadašnjem obliku i sadržaju za one članice koje su je ratifikovale ali nisu ratifikovale konvenciju kojom se vrši revizija.

Član 30.

Engleska i francuska verzija teksta ove konvencije podjednako su punovažne.
Predsednik Konferencije,
Alioune Diagne, s. r.
Generalni direktor Međunarodnog biroa rada,
Francis Blanchard, s. r.

]

Preporuka br. 164

PREPORUKA ZA PROFESIONALNU BEZBIJEDNOST I ZDRAVLJE

Generalna konferencija Međunarodne organizacije rada sazvana je u Ženevi, kada je Uprvaljačko tijelo 3. juna 1981. godine održalo 67. sesiju i odlučilo, usvajajući određene predloge koji se odnose na bezbijednost i zdravlje i radnu sredinu, što predstavlja šestu tačku agende sesije, da ti predlozi dobiju formu Preporuke koja se odnosi na profesionalnu bezbijednost i zdravlje, 1981.

Isto je prihvaćeno 22. juna 1981. godine kao Preporuka za profesionalnu bezbijednost i zdravlje, 1981:

I OPSEG I DEFINICIJE

1.

(1) Odredbe Konvencije profesionalne bezbijednosti i zdravlja iz 1981. godine, koja se u daljem tekstu naziva Konvencija, i ova Preporuka, treba biti implementirana u sve grane ekonomske aktivnosti i na sve kategorije radnika.

(2) Odredbe trebaju da budu napravljene i za takve mjere koje će možda biti potrebne i koje će biti promjenljive, da bi se na taj način dala bezbijednost samozaposlenim osobama, analogno odredbama Konvencije i ove Preporuke.

2. Za cilj ove Preporuke –

- a. Termin „grane ekonomskih aktivnosti“ pokriva sve branše gdje su radnici zaposleni, uključujući javni servis
- b. Termin „radnici“ pokriva sve zaposlene uključujući i one zaposlene u javnom servisu
- c. Termin „mjesto rada“ pokriva sva mjesta gdje radnici moraju da budu ili da idu iz poslovnog razloga i koje je pod direktnom ili indirektnom kontrolom poslodavca
- d. Termin „regulacija“ pokriva sve odredbe date u zakonu koji je na snazi
- e. Termin „zdravlje“ ne indicira samo odsutnost od posla ili nemoć; ono takođe uključuje fizičke i mentalne elemente koji utiču na zdravlje što je direktno u vezi sa sigurnošću i higijenom na poslu.

II TEHNIČKO POLJE DJELATNOSTI

3. Kao odgovarajući za različite grane ekonomske aktivnosti i različite vidove posla i uzimajući u obzir date prioritete u eliminaciji hazarda i njihovih izvora, mjere trebaju da

budu preuzete u izvršavanju politike koja se odnosi na član 4 Konvencije, a naročito na sljedećim poljima:

- a. Planiranje, gradilišta, instalacije, održavanje, popravak i promjena mjesta rada i načina ulaska, pa prema tome i izlaska sa radnog mjesta.
- b. Rasvjeta, ventilacija, urednost i čistoća radnog mjesta
- c. Temperatura, vlažnost i provjetrenost radnog mjesta
- d. Planiranje, konstrukcija, korišćenje, održavanje, testiranje i inspekcija pogona i opreme i podložnost hazardima, i ako je moguće, njihovo odobravanje i transfer
- e. Prevencija štetnog fizičkog i mentalnog stresa usled uslova na poslu
- f. Korišćenje struje
- g. Proizvodnja, pakiranje, etiketiranje, transport, skladištenje i korišćenje opasnih materija i supstanca, njihova promjena drugim supstancama i sredstvima koja nisu opasna ili su manje opasna
- h. Zaštita od radijacije
- i. Prevencija i kontrola od i zaštita protiv profesionalnih hazarda nastalih od buke i vibracije
- j. Kontrola atmosfere i drugih ambijentalnih faktora radnog mjesta
- k. Prevencija i kontrola hazarda nastalih od visokog i niskog barometričkog pritiska
- l. Prevencija od požara i eksplozije i mjere koje se preduzimaju u slučaju požara i eksplozije
- m. Planiranje, proizvodnja, nabavka, korišćenje, održavanje i testiranje opreme za personalnu zaštitu i zaštitnu odjeću
- n. Sanitarna instalacija, oprema za pranje, oprema za promjenu i sortiranje odjeće, nabavka pitke vode i sva druga oprema za osiguranje koja je povezana sa profesionalnom bezbjednošću i zdravljem
- o. Tretman za prvu pomoć
- p. Osnivanje mjesta za hitnu pomoć
- q. Zdravstveni nadzor nad radnicima

III RAD NA NACIONALNOM NIVOU

4. U cilju davanja efekata politici koja je prikazana u članu 4 Konvencije i uzimajući u obzir tehničko polje rada prikazanog u paragrafu 3 Preporuke nalogodavac u svakoj zemlji bi trebao:

- a. Da izda odgovarajuće regulative, zakone prakse ili druge odgovarajuće odredbe koji se odnose na profesionalnu bezbjednost i zdravlje i radnu okolinu uzimajući u obzir veze koje postoje između bezbjednosti i zdravlja s jedne strane i sate provedene na poslu uključujući i vrijeme pauze sa druge.
- b. Da sa vremena na vrijeme pregleda zakonske odluke koje se odnose na profesionalnu bezbjednost i zdravlje i radnu okolinu i odredbe izdate ili odobrene

u izvršenju klauzule (a) Paragrafa u svjetlu iskustva i napredne nauke i tehnologije

- c. Da podrže i promovišu studije i proučavanja u cilju identifikacije hazarda i načina njihovog prevazilaženja
- d. Da obezbijede informaciju i savjet, u odgovarajućem obliku, za zaposlene i poslodavce i da promovišu ili izgrade kooperaciju između njih i organizacija u cilju eliminisanja hazarda ili njihovog prevazilaženja koliko je to moguće; ako je to moguće, specijalan trening program za migracione radnike na njihovom maternjem jeziku
- e. Da obezbijede specifične mjere da se spriječe katastrofe i da koordiniraju i naprave koherentne radnje na različitim nivoima posebno u industrijskim zonama gdje se radnici susreću sa potencijalno visokim rizikom
- f. Da se obezbijede dobre veze sa International Labour Occupational Safety and Health Hazard Alert System što je i postavilo Međunarodnu organizaciju rada
- g. Da obezbijede odgovarajuće mjere za hendikepirane radnike

5. Sistem inspekcije obezbijeđen u paragrafu 1 člana 9 Konvencije treba da bude vođen od strane odredaba Konvencije za radnu inspekciju iz 1947 i Konvencije radne (poljoprivredne) inspekcije iz 1969. godine, bez škodljivih obaveza za članice koje su ratifikovale instrumente.

6. Ako je prikladno, odgovarajuća uprava ili nalogodavci trebalo bi da, u konsultaciji sa predstavnicima organizacije poslodavaca i zaposlenih, promovišu mjere na polju uslova rada što je u skladu sa politikom člana 4 Konvencije.

7. Glavni razlog saradnje iz člana 15 Konvencije je:

- a. implementacija potreba člana 4 i 7 Konvencije
- b. koordinacija aktivnosti kompetentnih nalogodavaca u cilju obezbijeđenja člana 11 Konvencije i paragrafa 4 Preporuke
- c. koordinacija aktivnosti u oblasti profesionalne bezbjednosti, zdravlja i poslovnog okruženja na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou od strane nalogodavaca, poslodavaca i njihovih organizacija, radničkih organizacija i njihovih predstavnika i od strane drugih osoba ili odgovarajućih tijela
- d. promovisanje razmijene mišljenja, viđenja, informacija i iskustva na nacionalnom nivou, na nivou industrije ili na nivou različitih grana ekonomskih aktivnosti

8. Trebalo bi da postoji bliska saradnja između javne uprave i predstavnika organizacija zaposlenih i poslodavaca, kao i sa drugim tijelima koji se bave formulacijom i aplikacijom politike koja se odnosi na član 4 Konvencije

9. Izvještaj koji se odnosi na član 7 Konvencije trebalo bi da obradi situaciju kod vulnerabilnih grupa, posebno hendikepiranih.

RAD NA NIVOU PREDUZEĆA

10. Obaveze poslodavaca u obezbijedivanju ciljeva člana 16 Konvencije mogu da uključe, ako je potrebno i različite grane ekonomskih aktivnosti i različite tipove posla, sljedeće:

- a. obezbijedivanje odražavanja radnog prostora, pogona i opreme i korišćenje metoda rada koji su sigurni i bez rizika za zdravlje
- b. davanje odgovarajućih instrukcija i treninga uzimajući u obzir funkcionisanje i kapacitete različitih kategorija radnika
- c. obezbijedivanje adekvatne supervizije posla, radne prakse, primjenu i korišćenje mjera profesionalne bezbjednosti i zdravlja
- d. ustanovljenje organizacione saradnje koja se odnosi na profesionalnu bezbjednost, zdravlje i poslovno okruženje adaptirano na valičinu preduzeća i prirodu aktivnosti
- e. omogućavanje adekvatna profesionalna odijela za zaštitu i opremu koja je neophodna kada se hazardi ne mogu drugačije preventirati ili kontrolisati
- f. garantovanje radnih organizacija da profesionalna bezbjednost i zdravlje ne utiče na radne sate i pauzu
- g. obezbijedivanje odgovarajućih mjera u eliminaciji mentalnih i fizičkih napora
- h. preduzimanje istraživanja i studija ili istovremno održavati naučno i tehničko znanje koje podržavaju klauzule

11. Onda kada dva preduzeća udruže aktivnosti na radnom mjestu, oni moraju da saraduju u sprovođenju odredaba koje se odnose na profesionalnu sigurnost i zdravlje i radno okruženje, bez predsrasuda koji od preduzeća je zaduženo za profesionalnu bezbjednost i zdravlje radnika. U odgovarajućim slučajevima, kompetentna uprava ili uprave trebaju da propišu osnovne odredbe procedura za takvu saradnju.

12.

(1) Mjere preuzete za olakšanje saradnje koja se odnosi na član 20 Konvencije trebalo bi da uključe, gdje je odgovarajuće i neophodno, sastanke delegata udruženja zaštite radnika, udruženja radničke zaštite i zdravlja i /ili udruženja zajedničke bezbjednosti i zdravlja; u udruženjima zajedničke bezbjednosti i zdravlja radnici moraju imati jednak broj predstavnika kao i broj predstavnika poslodavaca.

(2) Delegatima koji se bave zaštitom radnika, delegatima iz udruženja radničke bezbjednosti i zdravlja i delegatima iz udruženja zajedničke radničke bezbjednosti i zdravlja, ili ako je potrebno drugim radničkim predstavnicima treba:

- a. da im se daju adekvatne informacije o mjerama bezbjednosti i zdravlja i da im se omogući ispitivanje faktora koji se odnose na bezbjednost i zdravlje i da podstiču odgovarajuće mjere na subjektu
- b. da se konsultuju prilikom razmatranja glavnih novih mjera bezbjednosti i zdravlja i prije nego što se oni primjene i da traže podršku radnika kada su u pitanju takve mjere
- c. da budu konsultovani u planiranju alternativnih radnih procesa, sadržaja rada ili organizacije rada što može da ima implikaciju bezbjednosti i zdravlja za radnike
- d. da dobiju zaštitu od otkaza i drugih mjera štetnih za one radnike koji rade na polju profesionalne bezbjednosti i zdravlja kao predstavnik zaposlenih ili kao član udruženja bezbjednosti i zdravlja
- e. da mogu da doprinesu u procesu donošenja odluka na nivou preduzeća shodno mjerama bezbjednosti i zdravlja
- f. da imaju pristup cijelom radnom prostoru i da mogu da komuniciraju sa svim zaposlenima koji rade na mjerama bezbjednosti i zdravlja tokom radnih sati na radnom mjestu
- g. da budu slobodni da kontaktiraju inspekciju rada
- h. da budu u mogućnosti da doprinosu pregovorima o mjerama profesionalne bezbjednosti i zdravlja u okviru preduzeća
- i. da imaju raspoloživo vrijeme tokom plaćenih radnih sati da vježbaju funkcionisanje njihove bezbjednosti i zdravstvene zaštite i da dobiju razne obuke koje se odnose na te funkcije
- j. da imaju specijaliste koji će da ih savjetuju o problemima bezbjednosti i zdravlja

13. Kao neophodno, a shodno aktivnostima preduzeća, prakse i veličine, odredbe bi trebalo da su napravljene za:

- a. mogućnost da se servis profesionalne bezbjednosti i zdravlja u jednom preduzeću spoji sa drugim preduzećem ili pod drugim sporazumom sa spoljnim tijelima
- b. pristup specijalisti u savjetovanju o određenim problemima profesionalne bezbjednosti i zdravlja ili supervizija aplikacije mjera da se isti otkriju

14. Poslodavci trebaju da zahtjevaju, kada priroda operacije posla u preduzeću upozorava, pisanje pravila i sporazuma koji se odnose na polje profesionalne bezbjednosti i zdravlja i drugih odgovornosti koji se nalaze pod tim sporazumom i da tu informaciju obezbijede svim zaposlenim.

15.

- (1) Poslodavci bi trebalo da teže da verifikuju implementaciju prikladnih standarda koji se odnose na regulaciju profesionalne bezbjednosti i zdravlja (na primjer monitoring okoline) i da preduzmu sistemske revizorske provjere bezbjednosti sa vremena na vrijeme.
- (2) Poslodavci trebaju da teže da sačuvaju izvještaje koje se odnose na profesionalnu bezbjednost i zdravlje i radnu sredinu. Takvi izvještaji trebalo bi da budu neophodni za upravu, odnosno za one koji su na čelu. Ovo može da uključi izvještaje o svim primjećenim nesrećama i povredama zdravlja koje su se desile na poslu kao i podatke koji se odnose na na specifične materije i supstance.

16. Sporazumi koji se podrazumijevaju u članu 19 Konvencije trebaju da podrazumijevaju i osiguranje radnika –

- a) Da preduzmu odgovarajuće mjere za svoju bezbjednost kao i da preduzmu odgovarajuće mjere za zaštitu drugih lica koji imaju kontakta sa njihovim radom
- b) Da prihvate instrukcije koje su date, a koje se odnose na njihovu bezbjednost i zdravlje i da prihvate ona naređenja koja se odnose na zaštitu i zdravstvenu proceduru
- c) Da pravilno koriste uređaje i zaštitnu opremu i da neprilagođeni ne rade na njoj
- d) Da hitno obavjeste supervizore o bilo kojoj situaciji za koje postoji osnovana sumnja da može da napravi hazard, a na koju oni sami ne mogu uticati
- e) Da izvjestite o svakoj nesreći koja je povezana sa poslom

V ODNOS SA POSTOJEĆIM MEĐUNARODNIM RADNIM KONVENCIJAMA I PREPORUKAMA

18. Ova Preporuka ne ispravlja nijednu drugu međunarodnu radnu preporuku.

19.

- (1) U razvoju i aplikaciji politike koja se odnosi na član 4 Konvencije i bez obzira na obaveze koje proističu iz Konvencije, zemlje članice bi trebalo da se pozovu na međunarodne radne konvencije i preporuke koje su nabrojene u prilogu.
- (2) Prilog može biti modifikovan od strane konferencije međunarodnog rada na osnovu dvotrećinske većine u vezi sa budućim prihvatanjem ili revizijom bilo koje druge konvencije ili preporuke na polju bezbjednosti, zdravlja, kao i radne sredine.

PRILOG

*LISTA INSTRUMENATA KOJA SE ODOSE NA
PROFESIONALNU BEZBIJEDNOST I ZDRAVLJE, KAO I NA RADNU
SREDINU. USVOJENO OD STRANE
KONFERENCIJE MEĐUNARODNOG RADA OD 1919.*

GODINA	KONVENCIJA	PREPORUKA
1921	13 Bijelo upravljanje (Bojanje)	
1929	27 Obilježavanje težine (brodska transportna ambalaža)	
1937	62 Sigurnosne odredbe (gradnja)	53 Sigurnosne odredbe (gradnja)
1946	73 Medicinski pregledi 77 Medicinski pregledi mladih ljudi (industrija) 78 Medicinski pregledi mladih ljudi (neindustrijska zanimanja)	79 Medicinski pregledi mladih ljudi
1947	81 Radna inspekcija	81 Radna inspekcija 82 Radna inspekcija (rudarstvo i transport)
1949	Smještaj posade (izmjena)	
1953		97 Zaštita zdravlja radnika
1958		105 Brodski medicinski sanduci 106 Medicinski savjeti na moru
1959	113 Medicinski pregledi (ribari)	112 Profesionalni zdravstveni servis
1960	115 Zaštita od radijacije	114 Zaštita od radijacije
1963	119 Zaštita opreme	118 Zaštita opreme
1964	120 Higijena (trgovine i kancelarije) 121 Benefiti povređenih radnika	120 Higijena (trgovine i kancelarije) 121 Benefiti povređenih radnika
1965	124 Medicinski pregledi mladih ljudi (radnici koji rade pod zemljom)	
1967	127 Najveća težina	128 Najveća težina
1969	129 Inspekcija rada (poljoprivreda)	133 Inspekcija rada (poljoprivreda)
1970	133 Smještaj posade (dodatak ordedbi)	140 Smještaj posade (kontrola temperature)

	134 Prevenirija od povreda	141 Smještaj posade (kontrola buke)
		142 Prevenirija od povreda
1971	136 Benzol	144 Benzol
1974	139 Profesionalni centar	147 Profesionalni centar
1977	148 Radno okruženje (vazdušni pritisak, buka, vibracija)	156 Radno okruženje (vazdušni pritisak, buka, vibracija)
1979	152 Profesionalna bezbjednost i zdravlje (doktorski rad)	160 Profesionalna bezbjednost i zdravlje (doktorski rad)

UNIVERZALNA DEKLARACIJA O VOLONTERIZMU

Usvojena od strane međunarodnog upravnog odbora IAVE (Međunarodne asocijacije za volonterske aktivnosti), na njihovoj 16. svjetskoj konferenciji održanoj u Amsterdamu, Holandija, januar 2001. godine.

Šta je volontiranje?

Volontiranje predstavlja jedan od osnova civilnog društva, afirmišući ono najplemenitije u čoveku - pacifizam, slobodu, jednake mogućnosti, bezbednost i pravdu za sve ljude. U eri globalizacije i neprestanih promena, svet postaje sve manji, međusobno zavisniji i kompleksniji. Volontiranje, bilo da je individualno ili grupno, je način na koji se jačaju i čuvaju osnovne ljudske vrednosti: zajedništvo, briga i pomaganje; pruža mogućnost svakom pojedincu da postane i bude odgovoran član zajednice, da pomažući drugima uči i stiče vredna iskustva; mogu uspostaviti veze koje umanjuju razlike među ljudima, i kroz zajednički rad stvaraju uslovi za zajednički život.

Čemu služi ova deklaracija?

Ovom deklaracijom podržava se pravo svake žene, čoveka i deteta da se slobodno organizuje i postane volonter, bez obzira na svoju etničku, religijsku, starosnu i polnu pripadnost, kao i fizičko, društveno i ekonomsko stanje. Svi ljudi na svetu imaju pravo da poklone svoje vreme, energiju i znanje drugima i njihovim zajednicama, kroz individualno ili kolektivno angažovanje, bez očekivanja materijalne naknade. Razvoj volonterizma vidimo kao: mogućnost uključivanja cele zajednice u utvrđivanje i rešavanje njenih problema; mogućnost da se govori i u ime onih koji to ne mogu; omogućavanje svima koji to žele, da postanu volonteri; mogućnost da se nadogradi i poboljša profesionalni rad, ali nikako zameni; omogućava ljudima da pokažu svoje veštine i znanja, da ih razviju i steknu nova; mogućnost da se promovišu porodična, društvena, nacionalna i globalna solidarnost i saradnja. Verujemo da volonteri, kao i organizacije i zajednice kojima oni pomažu, imaju zajedničku odgovornost u kreiranju okruženja u kojem će volonteri raditi smislen posao, doprinositi ostvarivanju postavljenih ciljeva; definisanju kriterijuma za angažovanje volontera, uključujući tu i uslove pod kojima će se taj angažman okončati, i u razvijanju strategija volonterskog menadžmenta, obezbeđivanju odgovarajuće zaštite za volontere i one kojima oni pomažu; pružanju odgovarajućeg treninga volonterima, redovnu evaluaciju rada i priznanje; pružanju šanse svima, bez obzira na njihova fizička, ekonomska, socijalna i kulturna ograničenja.

Podržite ideju volonterizma

Imajući u vidu osnovna ljudska prava koja su izražena u Deklaraciji UN o ljudskim pravima, principe volontiranja kao i obaveze volontera i njihovih organizacija, pozivamo: SVE VOLONTERE da javno izraze svoju veru u volonterizam kao kreativno i integritetno snagu koja gradi zdravu, održivu zajednicu koja poštuje dostojanstvo svih ljudi, ohrabruje ljude da pomažu u rešavanju socijalnih, kulturnih, ekonomskih i problema životne okoline, poboljšavajući tako svoj život; izgrađuje humaniji i pravičniji svet, kroz globalnu saradnju. SVE LIDERE svih sektora da se udruže u stvaranju što većeg broja jakih i efikasnih lokalnih i nacionalnih "volonterskih centara" kao glavnih institucija za promovisanje i organizovanje volonterskog rada; vlada da omoguće pravo svim građanima da volontiraju, uklone sve zakonske barijere koje bi ih u tome mogle sprečiti, uključujući volontere u svoj rad, kao i da pomognu NVO u promovisanju i organizovanju volonterizma; biznis korporacija da ohrabruju svoje zaposlene da se volonterski angažuju u svojim zajednicama, kao i da finansijski i ljudski pomognu infrastrukturu volonterskih programa; u medijima da medijski promovišu volonterizam i ohrabruju ljude da volontiraju; u obrazovanju da ohrabruju i pomažu volonterizam među svim uzrastima, kao i da im dozvole mogućnost da se ugledaju i uče iz iskustva njihove službe; verskih zajednica da afirmišu volontiranje kao pravi odgovor na duboke unutrašnje potrebe ljudi da pomognu drugima; u NVO da u organizacijama stvore uslove u kojima će se volonteri osećati prijateljski i da obezbede ljude i finansijska sredstva neophodna za efikasno angažovanje volontera. UJEDINJENE NACIJE: da proglašavaju "Deceniju volontera i civilnog društva" kao doprinos u jačanju institucija slobodnog društva; da priznaju i private slovo „V“ kao simbol volonterizma. IAVE poziva sve volontere i lidere svih sektora širom sveta da se ujedine kao partneri u promovisanju i podržavanju volonterizma, koji će biti otvoren za sve kao simbol solidarnosti među ljudima i narodima. IAVE poziva sve volonterske organizacije širom sveta da proučavaju, diskutuju, potvrđuju i šire kroz svoj rad ovu univerzalnu Deklaraciju o volonterizmu.